

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Podpora čtenářství u chlapců

Encouraging boys to read

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Hausenblas

Jolana Nováková

Zenklova 290/120, Praha 8, 180 00

Učitelství pro 1. st. ZŠ

prezenční studium

2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Praha

10. 3. 2014

Děkuji PhDr. Ondřeji Hausenblasi za dobré vedení, cenné rady a připomínky při zpracování mé diplomové práce. Dále děkuji ZŠ Jesenici, kde jsem mohla uskutečnit rozhovory s dětmi.

Obsah

Úvod	8
1 Potřeby dětí ve čtení.....	9
1.1. Rozdíly v potřebách chlapců a dívek ve čtení	9
1.2. Preferované žánry v četbě.....	10
1.3. Humor v četbě.....	10
2 Vztah pohlaví čtenáře a čtenářské kompetence	11
3 Dispozice čtenáře	12
3.1. Rodina.....	12
3.2. Zájem o specifickou životní aktivitu	12
3.3. Hodnotová orientace dítěte	13
4 Čtení dětí u nás a v zahraničí	14
5 Důvody, proč věnovat speciální pozornost chlapcům.....	15
5.1. Mozek a biologie	15
5.1.1. Pohyb jako stimulace mozku.....	16
5.1.2. Vnímání zvuků a smyslových informací.....	17
5.2. Motivace	17
6 Co chlapce na knížce upoutá.....	19
6.1. Vizuální přitažlivost.....	19
6.2. Krátké texty.....	19
6.3. Kničky na pokračování	20
6.4. Smysluplnost textu.....	21
7 Práce s textem.....	22
7.1. Rovnováha mezi fikcí a fakty	22
7.2. Čas na čtení.....	22
7.3. Aktivita po čtení	22

7.4.	Čtení jako sociální činnost.....	23
7.5.	Vizuální texty.....	23
7.6.	Pozvat čtenáře-muže do třídy	23
8	Výzkum v Městské knihovně v Praze.....	24
9	Rozhovory o četbě	27
10	Zkušební rozhovor.....	29
10.1.	Postřehy z rozhovoru.....	33
11	Rozhovory ve škole	34
11.1.	Třída 4. A – chlapci.....	34
11.2.	Třída 4. A – dívky	38
11.3.	Třída 5. B – chlapci	43
11.4.	Třída 5. B – dívky	46
11.5.	Třída 5. C – chlapci	49
11.6.	Třída 3. B. – chlapci	53
12	Porovnání rozhovorů 4. a 5. třídy	58
12.1.	4. třída.....	58
12.2.	5. třída.....	59
13	Shrnutí rozhovorů ve škole.....	61
14	Závěr z rozhovorů	62
15	Oblíbené knížky chlapců.....	63
16	Výběr knih pro chlapce.....	64
16.1.	Komiks Tintinova dobrodružství – Případ Hluchovka	64
16.1.1.	Čím upoutá obálka čtenáře	64
16.1.2.	Čím upoutá obsah čtenáře.....	65
16.1.3.	Didaktický potenciál knihy.....	66
16.2.	Babička drsňačka.....	67

16.2.1.	Čím upoutá obálka čtenáře	68
16.2.2.	Čím upoutá obsah čtenáře.....	68
16.2.3.	Didaktický potenciál knihy.....	69
16.3.	Klub záhad – Přízraky bez tváře	71
16.3.1.	Čím upoutá obálka čtenáře	71
16.3.2.	Čím upoutá obsah čtenáře.....	71
16.3.3.	Didaktický potenciál knížky.....	73
16.4.	Deník malého poseroutky.....	74
16.4.1.	Čím upoutá obálka čtenáře	74
16.4.2.	Čím upoutá obsah čtenáře.....	75
16.4.3.	Didaktický potenciál knížky.....	76
16.5.	Pachatelé dobrých skutků – Duchaři.....	77
16.5.1.	Čím upoutá obálka čtenáře	77
16.5.2.	Čím upoutá obsah čtenáře.....	78
16.5.3.	Didaktický potenciál knížky.....	79
17	Příprava hodiny pro čtení s chlapci.....	81
17.1.	Aktivita před čtením (10 min).....	83
17.2.	Aktivita při čtení (25 min)	83
17.3.	Aktivita po čtení (5 min)	85
17.4.	Diskuze o vlastních zájmech (5 min)	85
18	Záznam z hodiny literární výchovy	86
18.1.	Aktivita při čtení (25 min)	87
18.2.	Aktivita po čtení (5 min)	88
18.3.	Diskuze o vlastních zájmech (5 min)	89
19	Závěr z odučené hodiny	90
	Závěr.....	93

Resumé.....	94
Summary	95
Klíčová slova	96
Seznam použité literatury	97
Seznam obrázků.....	100

Úvod

Mým původním záměrem bylo zaměřit se ve své diplomové práci na podporu čtenářství u dětí. Nicméně, po svých zkušenostech s výukou literární výchovy na prvním stupni základních škol jsem se rozhodla zaměřit se na problematiku chlapeckého čtenářství, jelikož ve srovnání s dívkami mi přišlo, že jsou to právě chlapci, kteří vyžadují podporu ve svém čtenářském rozvoji. Z nejnovějšího výzkumu PIRLS a z dalších studií vyplývá, že dívky jsou obecně zdatnější čtenářky než chlapci.

K této skutečnosti přispívá také fakt, že děti se ve škole nejvíce setkávají s učitelkami, což může být pro chlapce nevýhodou. Pokud se chlapci nemají možnost setkat ve výuce s mužským vzorem, tím spíš by měly učitelky vědět, co chlapce v četbě zajímá, znát jejich specifické potřeby v četbě a nalézt pro ně vhodné texty a metody, jak s nimi pracovat v hodinách. Cílem nás, učitelů, by mělo být vhodně motivovat všechny děti k četbě, dívky i chlapce.

Ve své diplomové práci budu charakterizovat potřeby dětí ve čtení, zejména se budu snažit specifikovat rozdíly v potřebách dívek a chlapců. Dále se zaměřím na dispozice čtenáře a na to, čím jsou ovlivněny. Blíže budu specifikovat důvody, proč věnovat pozornost právě chlapcům. S pomocí poznatků z odborné literatury a z výpovědí chlapců se budu snažit shrnout, co je v četbě zajímavé a upoutá. Zaměřím se také na metody, jak pracovat s textem v hodinách literární výchovy, abychom chlapce k četbě motivovali. Na základě mých zjištění od chlapců a z MK v PRAZE vyberu četbu, která by podle mého názoru mohla chlapce zaujmout. Zdůvodním, proč si myslím, že tomu tak je. Předložím připravenou hodinu pro práci s textem v hodině literární výchovy, kterou následně ověřím v praxi.

Jelikož chlapecké čtenářství je aktuálním tématem všude ve světě, čerpám ve své práci z poznatků nejen od českých autorů, ale také z mezinárodních studií a od zahraničních pedagogů.

1 Potřeby dětí ve čtení

Potřeby ve čtení se odlišují již podle záměru, se kterým děti čtou. Mohou číst, protože je to baví či proto, že je to školní povinnost. Mohou číst ve škole, anebo doma ve svém volném čase, což svědčí o jejich čtenářském zájmu, na který má vliv zejména rodina a škola. Ve prospěch rozvíjení a podpory čtenářství u dětí je důležité znát jejich potřeby a snažit se jim vyhovět, jelikož děti, které s četbou začínají, jsou závislé na tom, jaké knihy se vyskytují v jejich nejbližším okolí, ať už doma nebo ve třídě nebo kdekoli jinde.

1.1. Rozdíly v potřebách chlapců a dívek ve čtení

Především v pubescentním období se začíná diferencovat čtenářská potřeba podle pohlaví čtenáře.

J.Toman (1999) říká, že *„čtenářské zájmy děvčat a chlapců přibližně ve věku deseti jedenácti roků se již zřetelně diferencují podle pohlaví a individuálně rozrůžňují. Čtenářky směřují k psychologizující próze s dívčí hrdinkou, i když zachovávají přízeň i klasické pohádky, chlapci jsou fascinováni dobrodružnými příběhy“*. (Lederbuchová, 2004, str. 27)

Tento fakt se mi potvrdil i při rozhovoru s dětmi, ze kterého vyplývá, že prvek dobrodružství je pro chlapce naprosto zásadní při výběru četby. (odkaz na str. 52) Stejně tak mi tuto skutečnost potvrdily třídní učitelky ze čtvrté a z páté třídy. Jako „lákadla“ pro chlapce zmiňují akci, napětí a dobrodružství.

Co se týká dětí v prepubescentním období, rozdíly ve čtenářských potřebách nejsou ještě tak odlišné, nicméně i zde se některé rozdíly dají rozpoznat. Chlapci mají kratší délku pozornosti než dívky. Děj pro ně musí být akční, dobrodružný a legrační, což vyplývá z rozhovorů s mladšími žáky. (odkaz na str. 50-51) Třídní učitelka ze třetí třídy potvrzuje, že chlapci mají rádi akční knížky, které mají rychlejší děj a jsou méně popisné.

Gurian a Henley (2001) na základě jejich výzkumů tvrdí, že v předškolním věku chlapci často vyjadřují emoce přes nějakou akci, zatímco dívky používají více verbální projev pro vyjádření pocitů. Chlapci vykazují nižší stupeň empatie a kratší rozpětí pozornosti než dívky ve stejném věku.

Z jejich výzkumů také vyplývá, že dívky začínají číst dříve s větší dovedností než chlapci, kterým obvykle trvá déle proniknout do čtenářského umění.

Dále tvrdí, že ve starším věku (4. až 6. třída) se chlapci obecně zaměřují na všechny věci vztažené k akci a objevování, zatímco dívky se daleko víc zaměřují na vztahy a komunikaci.

1.2. Preferované žánry v četbě

V. Smetáček (1985-1986) uvádí na základě svého výzkumu, že poezii, románové příběhy a pohádky čtou častěji dívky, zatímco chlapci preferují uměleckonaučnou a populárně naučnou literaturu. Také se více než dívky zajímají o válečné příběhy (zde je rozdíl v zájmu největší), dále o detektivní, dobrodružné a sci-fi příběhy. Lederbuchová k tomu navíc ze svého výzkumu z roku 2004 potvrdila, že dívky preferují příběhy o citovém zrání, s erotickými vztahy, životopisné, sociální a historické příběhy, a také se nepatrně více než chlapci zajímají o humoristické příběhy.

Ačkoliv se jedná o velmi staré informace, jsou stále aktuální. Chlapci v rozhovoru na otázku, co je v četbě baví, zpravidla odpovídají dobrodružné, detektivní, sci-fi příběhy, někdy historické příběhy a zájem také projevují o populárně naučnou literaturu.

Také nejnovější výzkum Knihovnického institutu NK z roku 2013 dokládá, že preferované žánry u chlapců jsou dobrodružné knihy, komiksy, knihy o přírodě a zvířatech, encyklopedie a naučná literatura.

1.3. Humor v četbě

Je zjevné, že děti prožívají a hodnotí humor v literatuře jinak než dospělí. Dle Tomana (1999) děti jako komickou postavu (dětskou i dospělou) chápou takovou, kterou intelektově převyšují, mají v oblibě nonsens a absurditu a také situace vybočující z mravních norem a společenských konvencí.

Především menší děti mají rády, když se hlavní hrdina dostane do „maléru“, něco polete nebo se v příběhu dějí věci, které nedávají smysl. U starších dětí je humor také důležitý, ale již se více odlišuje podle toho, co přijde humorné dívkám a co chlapcům. Dle Smitha a Wilhelma (2002) chlapci mají v oblibě, když mohou různé nadpisy, vtipy a tzv. „cool parts“ neboli dobré pasáže textu použít v konverzaci se svými kamarády.

2 Vztah pohlaví čtenáře a čtenářské kompetence

„Chlapecké čtenářství lze hodnotit ve vztahu k dívčímu jako čtenářství nižší kompetence, na něž působí vlivy (preference časopisů a filmu, neochota mluvit o přečteném), které brání vytvoření potřebných mechanismů ve čtenářském chování. Dívčí čtenářství lze podle vykázaných charakteristik hodnotit jako kvalifikovanější (důležitou roli zde sehrává potřeba rozmluvy o přečteném)“. (Lederbuchová, 2004, str. 58)

Co se týká ochoty mluvit o přečteném, z mých rozhovorů vyplývá, že to, zda děti rády mluví o přečteném, souvisí s jejich čtenářským zájmem. Také chlapci, kteří rádi čtou, rádi mluví o tom, co četli. Z mé odučené hodiny čtení v rámci DP jsem vypožadovala, že v povídání o přečteném byly trochu více aktivní dívky. Chlapci byli hovornější v menším kolektivu než před celou třídu. Dívky byly hovorné jak při rozhovorech v menších skupinkách, tak při aktivitách ve třídě.

3 Dispozice čtenáře

Dispozice pro rozvoj čtenářství jsou u každého dítěte jiné a ovlivňuje je několik faktorů.

3.1. Rodina

Podle zjištění J.Marhounové (1987) čtenářství dětí je determinováno vzděláním rodičů a sociokulturním prostředím rodiny.

Podle výzkumu Knihovnického institutu NK z roku 2013 vyplývá, že čtení je zábavné pro:

- 55% dětí z rodin vysokoškolsky vzdělaných rodičů
- 50% dětí z rodin středoškolsky vzdělaných
- 36% dětí z rodin, které mají základní vzdělání nebo jsou vyučeni bez maturity

Pokud je dítě od raného dětství zvyklé, že mu rodiče předčítají, doporučují mu knížky a podporují ho v četbě, má vhodné podmínky pro rozvoj vlastního čtenářství. Z rozhovorů s dětmi vyplývá, že jejich vztah k četbě mohou ovlivnit také starší sourozenci, kteří například chodí do knihovny, připravují si četbu do školy, a čtou ve volném čase.

Ve výzkumu PIRLS 2011 byla rodičům položena otázka, kolik hodin týdně si doma obvykle pro sebe čtou knihy, časopisy, pracovní materiály, ať už v tištěné nebo v elektronické podobě. Ukázalo se, že s narůstajícím počtem hodin čtení rodičů roste i výsledek žáků.

Skutečnost, že děti vidí doma knihy kolem sebe, vidí své rodiče číst a dávat si knihy jako dárek, vytváří příznivé prostředí pro podporu jejich čtenářství.

3.2. Zájem o specifickou životní aktivitu

Podle Lederbuchové (2004): „*Životní zájem dítěte motivuje jeho čtenářství*“. Úzce spjatý vztah mezi zájmem dítěte o určitou životní aktivitu a specifickým čtenářským zájmem s tematikou zájmové oblasti dítěte musíme brát v potaz při hledání cest, jak děti zaujmout a podpořit jejich čtenářský vývoj.

Pokud chceme u chlapců probudit zájem o četbu, měli bychom vědět, o co se zajímají ve volném čase a promítnout to do jejich četby. Například když je zajímá sport, můžeme zvolit novinové články, kde se dozví informace o svém oblíbeném týmu apod.

3.3. Hodnotová orientace dítěte

Ve výzkumu Lederbuchové (2004) se prokázala těsná vazba mezi hodnotovou orientací dítěte a četbou populárně naučné literatury nebo tematickým okruhem beletrie – dítě preferuje tematiku podle kladné hodnoty, kterou přisuzuje látce textu – budou-li v jeho životním stylu mít hodnotu příroda a zvířata, bude preferovat přírodní tematiku. Tyto hodnoty nemusíme však poznat pouze z jejich četby, ale také z hovorů s dětmi o nich.

Jako příklad bych uvedla chlapce, který chodí do čtvrté třídy a zajímá se o zvířata. Žije na venkově, kde jeho rodina vede hospodářství, a je zvyklý starat se o zvířata. Rád se o nich dozvídá faktické informace, proto má rád encyklopedie, které mu vyhovují také z důvodu, že neobsahují velké množství textu.

4 Čtení dětí u nás a v zahraničí

Podle zprávy PIRLS 2011 Česká republika patří k zemím, jejichž žáci 4. ročníku se od roku 2001 ve čtenářské gramotnosti statisticky významně zlepšili. K největšímu zlepšení došlo v Rusku, ve Slovinsku a na Slovensku, naopak k největšímu zhoršení došlo v Bulharsku, ve Švédsku a v Litvě.

Dívky dosáhly ve čtenářské gramotnosti lepších výsledků než chlapci ve všech zemích. Na celkové škále získaly dívky v průměru o 16 bodů lepšího výsledku než chlapci (520 bodů versus 504 bodů).

Na dílčích škálách, například na škále *čtení pro získávání literární zkušenosti* měly dívky statisticky významně vyšší výsledek než chlapci ve všech zemích, s výjimkou Kolumbie a Izraele. Avšak na škále *čtení pro získávání a používání informací* se v evropských zemích objevil malý či vůbec žádný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

Z šetření PIRLS 2011 vyplývá, že české dívky i chlapci se od roku 2001 zlepšili na všech dílčích škálách, chlapci se na všech škálách zlepšili o něco více než dívky.

Tento údaj je zajímavý v porovnání s tím, že české děti čtou obecně méně než dříve, zejména vlivem ICT (televize, internet, facebook, hry a e-knihy), jak vyplývá z výzkumu Knihovnického institutu NK.

5 Důvody, proč věnovat speciální pozornost chlapcům

Smith a Wilhelm (2002) zdůraznili některé zásadní důvody:

- Chlapcům trvá déle naučit se číst než dívkám.
- Chlapci obecně prokazují nižší výsledky ve čtenářských dovednostech než dívky.
- Chlapci čtou méně.
- Chlapci vyjadřují menší nadšení pro čtení.
- Chlapci se s přibývajícím věkem častěji považují za nečtenáře. Menšina se tak označuje již na začátku jejich vzdělávání a téměř 50% se tak označí na střední škole.

Jak shrnuje Farris a kol. (2009): „Obecně lze říci, že chlapci věnují méně času čtení, mají tendenci být méně jistí čtenáři, mají menší motivaci zapojit se do čtení, necení si čtení jako volno časové aktivity a mají menší zájem o čtení než dívky.“

Třídní učitelka z páté třídy na otázku, kdo jsou zdatnější čtenáři, odpovídá, že jednoznačně dívky. Jsou čtenářsky zralejší a déle u četby vydrží. Také paní učitelka ze třetí třídy připouští, že dívky jsou soustředěnější a knížky zpravidla dočtou, na rozdíl od chlapců. Dle jejích slov, chlapce je těžší zaujmout a rychleji ztrácí pozornost.

5.1. Mozek a biologie

Studie ukazují, že biologie a neurologické „systémy“ tvoří rozdíly mezi chlapci a dívkami a jejich postojem ke čtení, psaní a ke vzdělávání celkově. Prokázalo se, že jisté části mužského mozku se nevyvíjí na stejné úrovni nebo ve stejné sekvenci jako ženský mozek. (Fetcher, 2006)

Rozdíl v přístupu ke vzdělávání je mezi děvčaty a chlapci zřejmý, jak potvrzují učitelky na 1. st. ZŠ. Dívky přistupují k zadaným úkolům zodpovědněji, jsou pečlivé a dávají si na své práci záležet. K porovnání mohou být např. čtenářské deníky, které si děti vedou, a kde můžeme podle celkové úpravy, obsahu i formy rozeznat, zda se jedná o dívčí či chlapecký deník.

Podle Fletchera (2006) část mozku corpus callosum (spojuje pravou a levou hemisféru a usnadňuje komunikaci mezi nimi) je o 20% větší u žen než u mužů. Verbální

komunikační schopnosti jsou řízeny oběma hemisférami, a to vysvětluje, proč ženy jsou obecně více otevřené ve vyjádření emocí.

Z rozhovorů jsem vypožadovala, že dívky jsou vnímavé k postavám a často si představují, že to jsou ony samy, kdo příběh prožívá, a také o tom rády mluví. Neznamená to, že chlapci neprožívají příběh s hlavním hrdinou, avšak nehovoří o tom tak otevřeně jako dívky.

Naopak oblasti spánkového laloku v pravé hemisféře odpovědné za ovládání prostorových schopností, měření, čtení v mapách se daleko rychleji a ve větší míře rozvíjí u mužů. (Sax, 2007)

Tohoto potenciálu bychom mohli v četbě s chlapci využít. Práci s mapou můžeme zakomponovat do hodin čtení. Někteří chlapci mi potvrzují, že si rádi po přečtení textu namalují svou představu nebo jednoduchou mapu o místě, o kterém si přečetli.

Specifické oblasti mozku mají významný dopad na schopnost žáků uspět ve čtenářské gramotnosti. Například frontální lalok a mozeček jsou přímo odpovědné za jazykové dovednosti. Nedávné studie se zaměřily na jazykové schopnosti pětiletých chlapců a ukázalo se, že jsou srovnatelné s úrovní dívek ve věku tří a půl let. (Sax, 2007)

Je logické, že chlapecká gramotnost je aktuálním tématem, a to již na úrovni primárního vzdělávání. Učitelé by měli brát ohled na pohlaví čtenářů a měl by to být pro ně „klíč“ k definování čtenářské úspěšnosti u chlapců i dívek, jak tvrdí Chris Craig, profesor z univerzity Windsor, v Ontariu, v Kanadě, v rozhovoru na téma chlapecké čtenářství.

Z mých rozhovorů s třídními učitelkami na 1. stupni ZŠ vyplývá, že při přípravě jejich hodin nerozlišují zájmy chlapců a dívek, což např. ve třetí třídě není tak nutné, jelikož rozdíl ve čtenářských preferencích není ještě tak znatelný. Nicméně od čtvrté třídy, rozdíly začínají být výrazné a učitelé by měli ve svých přípravách zohledňovat odlišné zájmy dívek a chlapců.

5.1.1. Pohyb jako stimulace mozku

Podle výzkumu rozdílů mezi pohlavími je pro chlapce pohyb zásadní potřebou. Chlapci mají rychlejší metabolismus, větší množství energie, a tak je pro ně pohyb nutností. Bylo prokázáno, že pohyb stimuluje jejich mozek a pomáhá jim řídit jejich impulsivnost, zvyšuje komunikaci mezi pravou a levou hemisférou a zvyšuje tak schopnost chlapců učit se. (Gurian and Henley, 2001)

V hodinách čtení na mé souvislé praxi jsem viděla, že žáci mají možnost číst si knihu na jiném místě než v lavici, kde jinak tráví většinu času. Došli si pro knihu a pro polštář, a poté si vybrali, kde ve třídě si budou číst. Někteří seděli na koberci, jiní si vybrali místo vepředu u tabule apod. Zajímavé zjištění pro mě bylo, že to byly dívky, které spíše zůstávají v lavicích a chlapci raději volí jiné místo pro četbu. Také častěji než dívky u četby mění pozici, např. leží nebo si skrčí nohy apod.

Proto bychom pohyb ani v hodinách čtení neměli zanedbávat a dát chlapcům možnost změnit místo pro četbu a umožnit jim číst v takové pozici, která jim vyhovuje, a kterou mohou střídat.

5.1.2. Vnímání zvuků a smyslových informací

Dívky jsou schopny absorbovat více smyslových informací a mohou slyšet měkčí zvuky lépe než chlapci. V důsledku toho můžou být chlapci vnímáni, že nedávají pozor, ale ve skutečnosti neslyší. Někteří učitelé uvádějí, že chlapci jsou v hodinách hlučnější než dívky. To může být dané tím, že chlapci nevnímají svůj hlas stejně jako učitelé. (Gurian and Henley, 2001)

Chlapci mají větší tendenci nudit se oproti dívkám, jejichž mozek není nikdy v „klidu“, což je velká výhoda pro učení. Kombinace pomalejšího vývoje chlapců a vzdělávacího programu základních škol, který většinou zmíněné odlišnosti nezohledňuje, dělá učení pro chlapce obtížnější.

5.2. Motivace

„Při hledání problémů, které mají chlapci se čtením, jsem došel k závěru, že velká část příčiny neochoty chlapců ke čtení může být snížena na jediný, rozhodující prvek - motivace.“ (Boltz, 2007)

Chlapci potřebují zahájit mozkovou aktivitu zvýšenou dávkou smyslové nebo fyzické stimulace. To je důvod, proč akce, dobrodružství nebo sportovní rekordy jsou jejich preferencí ve čtení. Na základě poznatků o koncepci mužského mozku je logické, že chlapci mají větší zájem například o komiksy či literaturu faktu.

Literatura faktu může být obzvlášť užitečná pro podporu čtenářské gramotnosti. Chlapce často více zajímají informace než smyšlené příběhy, což pramení z jejich touhy porozumět

světu kolem sebe. V beletrii je mohou odradit dlouhé pasáže textu, absence obrázků nebo příliš rozsáhlá dějová linka. V literatuře faktu naleznou výstižný popis, výstižný obrázek a krátký text, který rychle přečtou.

Výhodou použití literatury faktu na prvním stupni pro chlapce i dívky je, že děti si rozšiřují odbornou slovní zásobu, která se jim v průběhu studia bude hodit. Také se učí vyhledávat informace v textu a rozeznávat, která informace je důležitá, a která doplňující. Učí se vyvozovat obecné závěry a další dovednosti, které mohou uplatnit v budoucím studiu.

6 Co chlapce na knížce upoutá

Výzkum, který zkoumá specifické chutě chlapců ve čtení, odhalil, že si užívají texty, které:

- mohou shromažďovat (např. knihy na pokračování, sportovní kartičky)
- jsou vizuálně atraktivní (grafické romány, webové stránky)
- jsou stručné (noviny, články v časopisech)
- týkají se jejich vlastního života
- jsou vtipné a vzpurné (komiksy)

(Smith, Wilhelm, 2012)

6.1. Vizuální přitažlivost

Velkou roli hrají v textu obrázky, které mají větší význam pro děti, které začínají číst, nebo pro děti, které nejsou ještě tak zdatní čtenáři.

Farris (2009) charakterizuje obálku knihy, co podle chlapců „vypadá dobře“, takto:

- Hlavní hrdina je ponořen do nějaké akce hned na obálce.
- Název je tučný, jednoduchý, výstižný.
- Neobvyklé, zajímavé fonty.
- Netradiční rozložení obálky.
- Zajímavé titulky, obrázky, historické fotografie.
- Oblíbený autor

To vše je důležité vzít v úvahu při volbě materiálu pro čtení s chlapci. Obrázkové knížky vyžadují méně času, a přesto mohou být motivující a prohlubovat čtenářství.

6.2. Krátké texty

Mohou to být krátké sloupky s názorem, novinové články, úseky z encyklopedií nebo krátké povídky. Čtení takových textů je stejně důležité jako čtení knížek. Tyto krátké texty poskytují okamžitou zpětnou vazbu a nevyžadují delší pozornost, což je u chlapců vítané.

Například knihu *Dějiny udatného českého národa* od Lucie Seifertové zmiňují chlapci ze čtvrté třídy jako zajímavou. Obsahuje všechny aspekty, které se chlapcům v četbě líbí (krátké texty, hodně obrázků, informace).

Obrázek 1: Dějiny udatného českého národa

Zdroj: [14]

6.3. Knížky na pokračování

Výzkumy prokazují, že chlapci mají rádi knížky na pokračování, mají tak lepší souznění s postavami v knížce. Jsou si jistí tím, že svého hrdinu znají a mohou tak sdílet jeho zážitky v rozpětí i několika let. (Farris et al., 2009)

V žebříčku nejpůjčovanějších knih v MK v PRAZE i z mých rozhovorů s chlapci vyplývá, že knížky na pokračování mají chlapci skutečně v oblibě. Z těch nejpopulárnějších bych zmínila *Deník malého poseroutky*, *Můj nejhorší školní rok*, *Klub záhad*, *Harry Potter*, *Pachatelé dobrých skutků* atd.

Farris (2009) také tvrdí, že u chlapců jsou populární hrdinové, kteří nejsou dokonalí a mají uvěřitelné chyby. Při následování hrdinů skrz jednotlivé díly, kde čelí různým překážkám, je pro chlapce výzva vidět, že problémy mohou být překonány.

6.4. Smysluplnost textu

Chlapce baví, když jsou „experti“ na nějaké téma, které má pro ně osobní význam a baví je číst knihy, ze kterých se něco naučí. (*Smith a Wilhelm, 2002*)

Opět bych zmínila jako příklad knihu *Dějiny udatného českého národa* nebo *České dějiny očima psa* od *Martiny Drijverové*, které obsahují historické informace ve velmi krátkých úsecích textu, doprovázené bohatými ilustracemi. Chlapci se dozví informace, které rozšiřují jejich vědomosti. Zároveň četbou nestráví mnoho času.

7 Práce s textem

Cílem práce s textem je rozvíjet čtenářskou identitu chlapců tak, aby uměli vnímat sebe sami jako čtenáře, aby pochopili bezprostřední i budoucí smysl v tom, proč je dobré být dovedný čtenář a ukázat jim, že čtení je v pořádku, jak ve škole, tak i mimo ni.

Čtenář si uvědomí, že četbou získává informace, obohacuje si slovní zásobu, získává všeobecný přehled, učí se hledat souvislosti a vyvozovat závěry. To jsou dovednosti, které uplatní v životě. Především si ale čtenář uvědomí, že v četbě se může bavit, odreagovat se, zasmát se nebo se do někoho vcítit a prožívat jeho příběh.

Co dodržovat v práci s textem, abychom čtenáře neodradili:

7.1. Rovnováha mezi fikcí a fakty

Učitelé by měli dbát na to, co nabízí jejich třídní knihovna. V knihovně by chlapci měli najít jak informativní knihy na nejrozumnější témata (např. o vesmíru, o dinosaurech, o autech), tak i knížky fiktivní (např. dobrodružné, detektivní příběhy). Vedení třídní knihovny je také dobrá příležitost pro spolupráci učitele a dětí. Mohou vést hovory o četbě a doporučovat si knížky, které z knihovny přečetly nebo naopak, co děti četly mimo školu a mohlo by to být součástí třídní knihovny.

7.2. Čas na čtení

Nejenže učitelé by měli zajistit chlapcům dobrý přístup ke čtení, podporu pro výběr vhodných materiálů, ale také zajistit čas pro četbu a hovory o ní.

7.3. Aktivita po čtení

Podel Farrise (2009) si chlapci často stěžují vedle toho, že nemohou ve škole číst to, co je doopravdy zajímavé, také na aktivity, které následují po tom, co knížku přečtou.

Aktivity po čtení by se měly zaměřit na čtenářův postřeh a na jeho vnímání textu, zároveň by v nich čtenář měl prokázat, že textu rozumí a dokáže ho správně interpretovat.

Podle Farrise (2009) by se aktivity po čtení měly zaměřit na sdílení poznámek mezi sebou, výklad postřehů, dojmů a diskuze v malých skupinkách. Čtenáři mohou přečíst

své oblíbené pasáže nebo mohou doporučit ostatním text, který se jim líbí a zdůvodnit proč, např. je tam legrace nebo se tam něco zajímavého dozvěděli či něco podobného zažili apod.

7.4. Čtení jako sociální činnost

Sdílení čtenářských prožitků a samotného čtení s vrstevníky je důležité pro rozvoj čtenářství. Čtení nahlas a sdílené čtení je pro čtenáře motivující a zábavné.

7.5. Vizuální texty

Jak už bylo zmíněno, chlapci rádi čtou obrázkové knihy, grafické romány, komiksy, které jim pomáhají lépe chápat smysl příběhu. Přestože komiksy a grafické romány se mohou zdát jako méně složité a náročné na čtenáře, i tyto texty vyžadují na čtenáři používat různé interpretační strategie pro sledování textu, a proto by učitelé měli práci s komiksy zakomponovat do svých hodin, zvláště když jsou mezi chlapci tak populární.

7.6. Pozvat čtenáře-muže do třídy

Zejména v případě, kdy se žáci ve škole setkávají pouze s ženským vzorem (s učitelkami), bylo by dobré dát dětem i mužský příklad. Může se jednat o učitele, otce nebo starší bratry, kteří rádi čtou. Jako úspěšní čtenáři si mohou povídat s chlapci o jejich čtenářství a mohou jim tak dát příležitost vidět a vnímat sami sebe jako čtenáře či u některých chlapců mohou zbořit mýtus, že muži nečtou.

8 Výzkum v Městské knihovně v Praze

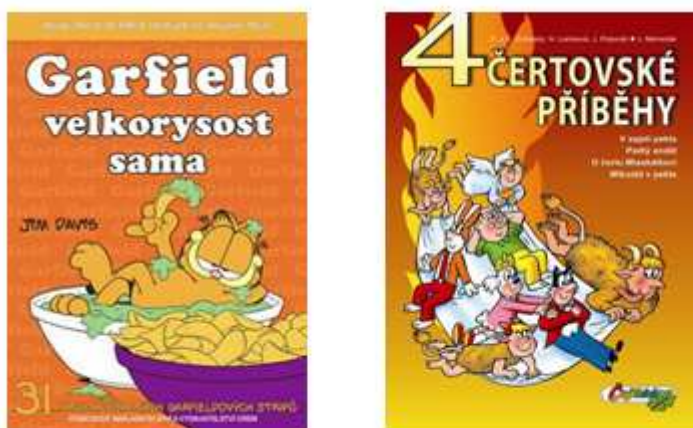
Obrátila jsem se na Městskou knihovnu v Praze, zda by mi mohla poskytnout informace o tom, jaké tituly si děti nejčastěji půjčují. Jde mi o to, zjistit jaké knížky jsou u dětí – čtenářů populární, a zda bych některé tituly mohla vybrat jako vhodné pro četbu s chlapci. Zajímá mě také, jaké žánry jsou v současnosti u dětí oblíbené, ačkoliv žebříček nejčtenějších knih nezohledňuje, co si půjčují dívky a co chlapci. Knihovna mi poskytla nejčtenější seznam knih z roku 2012. Poměr dívek a chlapců, kteří si půjčují knížky, činí 53% x 47%, což není rozdíl výrazný. Musíme brát v potaz, že do knihovny chodí zejména děti – čtenáři, které baví číst. Nicméně, z titulů, které jsou nejpůjčovanější, bych zmínila několik postřehů.

Nejpůjčovanější tituly pro děti v roce 2012 (v MKP)

1.	DAVIS, Jim	Garfieldova show
2.	PICHON, Liz	Úžasný deník – Tom Gates
3.	PEIRCE, Lincoln	Velkej frajer Nate je prostě třída
4.	MEYER, Stephanie	Stmívání
5.	MEYER, Stephanie	Nový měsíc
6.	IGNATOW, Amy	Tajný finty oblíbených holek
7. -8.	ČTYŘLÍSTEK	4 čertovské příběhy
7. -8.	DAVIS, Jim	Garfield chrochtá blahem
9.	BREZINA, Thomas	Démon ticha
10.	PICHON, Liz	Úžasný deník – Tom Gates
11.	PETIŠKA, Eduard	Staré řecké báje a pověsti
12. -14.	DAVIS, Jim	Garfield: Velkorysost sama
12. -14.	DAVIS, Jim	Garfield krmí zvěř
12. -14.	Rich, Susan	Půlminutové horory
15.	DAVIS, Jim	Garfield pije plnými doušky
16. -17.	RUSSEL, Rachel Rene	Deník Mimoňky

16. -17.	RUSSEL, Rachel Rene	Deník Mimoňky
18.	BREZINA, Thomas	Upíří rakev
19.	BREZINA, Thomas	Úkryt posledního vlkodlaka
20.	G OSCINNY, Sempé	Nové Mikulášovy patálie

Ze statistiky vyplývá, že jednoznačně oblíbené jsou u dětí komiksy. Z rozhovorů s dětmi se mi potvrdilo, že všechny menší děti je mají rádi. U starších dětí jsou také populární, ale větší přednost jim dávají chlapci. Nejčastěji zmiňované komiksy u dětí jsou *Garfield* a *Čtyřlístek*, které se také umístily v žebříčku nejpůjčovanějších knih.

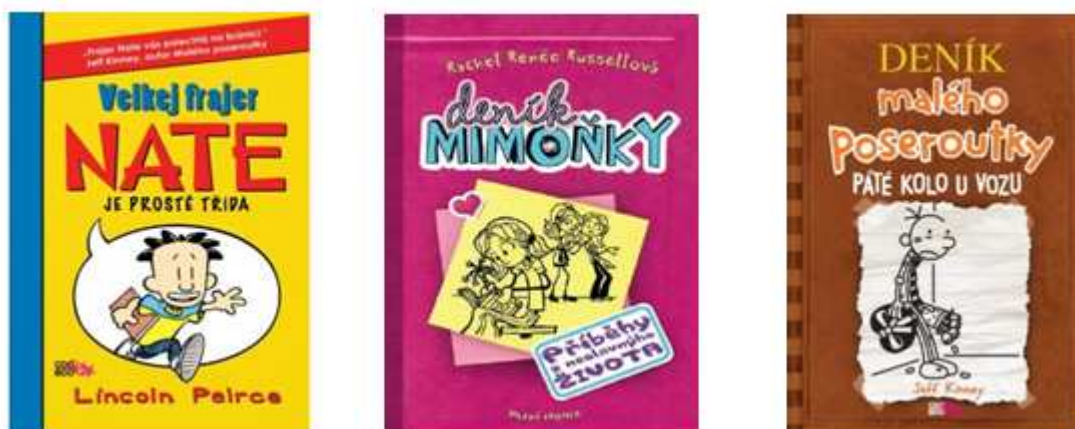

Obrázek 2: Oblíbené komiksy

Zdroj: [15], [16]

Dalším populárním žánrem mezi dětmi jsou deníky, což plyne jak z mých rozhovorů, tak i ze statistiky z knihovny. Naprostým „hitem“ mezi dětmi, kterých jsem se dotazovala, v rozmezí 3. až 5. třídy, je *Deník malého Poseroutky* od amerického autora *Jeffa Kinneyho*, který ve statistice půjčovaných knih není vůbec zmíněný. Série těchto deníků je populární u dívek i u chlapců, a dokonce i chlapci, kteří vůbec nečtou, zmiňují tuto knihu jako svou oblíbenou. To je důvod, proč jsem tuto knihu vybrala do svého výběru knih pro chlapce, kde ji blíže specifikuji. (odkaz na str. 71)

Deníky umístěné v žebříčku se dají rozdělit na „spíše“ chlapecké a dívčí. Například *Deník Mimoňky* je jasně oblíbený u dívek, což potvrzují i chlapci, kteří tvrdí, že to čtou jejich sestry, ale pro ně to není zajímavé. To dívky jsou chlapeckým deníkům více nakloněny. V rozhovoru zmiňují například deník *Velkej frajer Nate je prostě třída*.

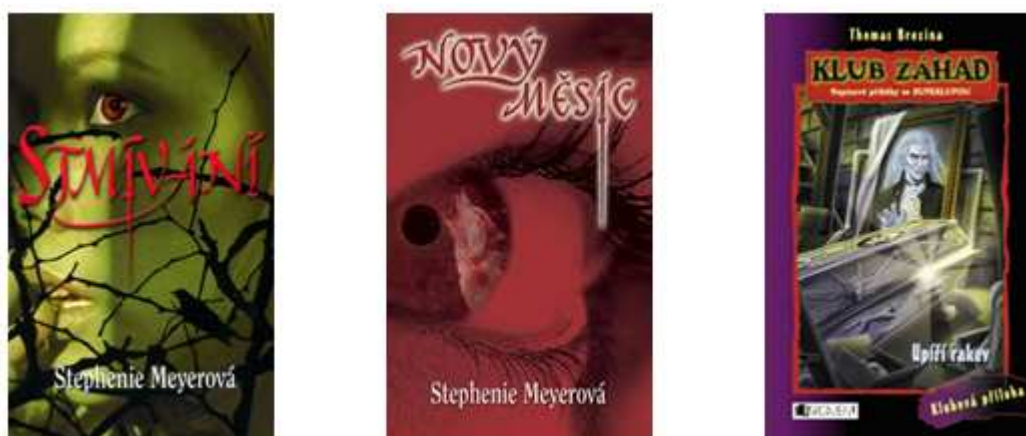
Obrázek 3: Deníky

Zdroj: [15], [16]

Dále ze statistiky půjčovaných titulů vyplývá, že oblíbená je fantasy literatura. Z mých rozhovorů plyne, že nadpřirozeným bytostem jsou spíše nakloněni chlapci, dívky preferují lidské hrdiny s „normálním“ životem. Zmíněné tituly jako *Stmívání* a *Nový měsíc* si pravděpodobně půjčují děti starší než na 1. st. ZŠ.

Lederbuchová (2004) tvrdí: „*U dětí starších deseti let je dobrodružný obsah nejoblíbenější, roste i obliba detektivních a kriminálních příběhů, zájem o sci-fi dobrodružství roste výrazněji až po jedenáctém roce.*“

Tento údaj vyvrací pracovnice dětského oddělení MK v PRAZE, která tvrdí, že v současnosti stále mladší děti mají zájem o sci-fi literaturu, což některé děti potvrzují.

Obrázek 4: Sci-fi tituly

Zdroj: [19], [20], [21]

9 Rozhovory o četbě

Podle nejnovějšího výzkumu Knihovnického institutu NK z roku 2013 *denně* čte 15% dívek 10% chlapců. V roce 2003 četlo *denně* 33% dívek a 22% chlapců. V současné době nečte *vůbec* 7% dívek a 13% chlapců, což je trochu horší výsledek než v roce 2003, kdy nečetlo 5% dívek a 10% chlapců.

Na otázku *Proč nečteš častěji knihy?* odpovídá 81% dětí, že je čtení nebaví, 63% dětí zastává názor, že existuje spousta zábavnějších věcí a 44% dětí říká, že všechno, co chtějí vědět, najdou na internetu.

K tomu, abych zjistila, co chlapce v četbě baví a zajímá, jsem provedla několik rozhovorů s chlapci na 1. st. ZŠ. Z takto malého vzorku nelze vyvozovat obecné závěry, co chlapce v četbě zajímá. Nicméně ráda bych poukázala na některé postřehy a porovnala je s fakty, které jsem načerpala z odborné literatury a ze statistik. Dále jsem podnikla dva rozhovory s dívkami, ze 4. a 5. třídy pro porovnání s výpověďmi chlapců.

Otázky pro výzkum

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?
Je to název, obrázek, celkový obal,...?
2. Jak moc je pro vás důležité, kdo knížku napsal?
Přečtete si knížku od autora, od kterého jste už něco četli?
Když čtete něco od autora, kterého neznáte, zapamatujete si jeho jméno?
3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká? Proč?
4. Co vás při četbě baví?
Jsou to obrázky? To, co se tam odehrává? Nebo informace, které se tam dozvíte?
5. Baví vás, když jste při četbě napjatí?
Jste nervózní? Čtete rychle nebo naopak pomalu?
6. Jaký je váš oblíbený hrdina?
Je to hlavní postava? Je to spíš kluk nebo holka?
7. Máte rádi vždy kladné postavy nebo i záporné?

8. Máte rádi příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?
9. Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?
10. Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?
11. Co vás na knížce odradí?

Třeba, že už jste něco takového četli?

Nebo už víte, jak to dopadne?
12. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

Cítíte úlevu? Máte radost? Jste naštvaní?
13. Vždy knížku dočtete?
14. Kdo vám doporučuje knížky?

10 Zkušební rozhovor

Pro zkušební rozhovor jsem si vybrala dvojčata, Kristiána a Agátu. Je jim 11 let a chodí do páté třídy na ZŠ Vojtěšská na Praze 1. Jelikož se jedná o děti mé sestřenice, rozhovor probíhal u nich doma, v jejich pokoji, což byla velká výhoda. Děti mi ukázaly svou knihovnu a během rozhovoru se na ni odkazovaly a jmenovaly knížky, které se jim líbí, nebo které je něčím zaujaly.

Kristián i Agáta jsou čtenáři a oba považují četbu za zábavu a odpočinek. Knížky jednak dostávají od rodičů a příbuzných a jednak navštěvují MK v PRAZE. Vliv na ně mají také dvě starší sestry, které rády čtou a doporučují jim knížky. V rozvíjení čtenářství mají podporu v rodině i ve škole.

Děti se dobře vyjadřují, mají poměrně rozsáhlou slovní zásobu a souvislý projev.

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

K: Obal.

A: Obal, obrázky, název.

K: Název taky.

2. Je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

K: Je mi to celkem jedno, ale rád čtu knížky od autora, kterýho znám, a který mě baví.

A: To si všímám vždycky, kdo knížku napsal.

3. Když čtete knížku, od autora, kterého neznáte, zapamatujete si jeho jméno?

K: Jo.

A: Já taky. Když mě to zajímá, zjistím si od něho další knížky.

4. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká?

A: Ne.

K: Když je zábavná, tak je mi to jedno, ale jestli je to nějaká povinná četba nebo něco vzdělávacího, co není moc zábavný, tak je to pro mě důležitý, aby byla tenká.

5. Co vás při četbě baví?

K: Obrázky. Třeba jsou tam určitý děje, když to pokračuje, tak pak to ten obrázek obohatí a vyjádří úplně.

A: Když je tam obrázek, pochopím líp, o čem to je. Když nechápu, jak to mysleli...třeba mluví o dikobrazu, jak ho vyrobili a na obrázku byl plyšáček zezadu s přilepeným hřebenem. Tomu bych bez obrázku nerozuměla.

K: Co se tam odehrává, je taky zábavný. Třeba ve vzdělávacích knížkách moc děje není.

Já: Ale jsou tam zase informace.

A: To je taky zajímavý.

K: No určitý ano, ale když někdo popisuje mloka v knížce, tak to moc zábavný není.

A: Děj je skoro vždycky zábavný, někdy ne tak úplně, ale na konci je to vždycky dobrý.

K: Vždycky děj zábavný není. Ale Pán prstenů, co tu mám, začíná třeba hrozně nudně, ale pak se to rozvine a je to moc hezký. (obrázková verze z filmové adaptace)

6. Vždycky knížku dočtete?

A: Já ji vždycky dočtu.

K: Já to taky dočtu, ačkoliv je to nudný, řeknu si, že to prostě dočtu. Nebo se tam střídají partie...zábavná, nudná, otravná, superzábavná.

A: Já ji třeba odložím, když mě to nebaví a vrátím se k tomu až za týden.

K: Já to čtu, pak jdu na hodinu dělat něco jinýho, a pak se k tomu vrátím.

7. Baví vás, když jste při četbě napjatí?

K: Ne. Nejlepší je, když vím, jak to dopadne. I ve filmu, třeba když Batman drží padoucha ze střechy baráku a skončí to, štvě mě to, protože chci vědět, jestli ho shodí nebo vrátí na zem.

Já: Raději předvídáš, jak to dopadne?

K: Jo. Když to skončí a vím jak.

A: Když je to hodně napjatý, jsem nervozní, jako by to bylo v mém životě.

8. Jaký je váš oblíbený hrdina?

K: Hlavní postava. A třeba v Malým poserotkovi jsou dvě hlavní postavy.

A: Hlavní postava. Četla jsem knížku, kde byl hlavní postava kluk, ne že by to bylo špatný, ale není to styl chování, který bych očekávala, protože holky se chovají jinak. S holkou je to lepší.

Já: Ty bys, Kristiáne, četl knížku, kde je hlavní postava holka?

K: Záleží, jestli to musím číst nebo jestli mě to baví. Může to být taky zábavný, i když asi ta holka bude svatoušek a do průšvihů se namočí, jen když ji k tomu někdo navede.

9. Máte rádi vždy kladné postavy nebo i záporné?

K: Mám rád oboje.

A: Já asi taky, třeba v téhle knížce je jedna hrdinka víc holčičí a druhá klučičí a ta mě baví víc.

10. Máte rádi příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné radosti a starosti jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?

K: Obojí, třeba v Pánu prstenu jsou lidi a spousta dalších bytostí, to mě baví.

A: V Ostrovu Ted jsou lidské postavy i nadpřirozený, a líbí se mi to.

11. Baví vás příběhy, kde jsou hlavní postavy zvířátka?

K: Když mi bylo pět, tak jo, ale v jedenácti mě to nebaví.

A: Mně se líbí, když hlavní hrdinka má zvíře a pomáhá mu, tak to jo. Ale samotný zvíře mě nebaví, protože to nemá tu lidskost nebo dělá věci, co zvíře ve skutečnosti dělat nemůže, to mě pak nebaví.

12. Zajímají vás víc příběhy ze současnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?

K: Určitě i z minulosti, dozvím se tam zajímavý věci, co už se dneska neřeší. Budoucnost je taky dobrá, různí marťani atak, a co je z přítomnosti, to je taky hodně dobrý.

A: Mě by klidně starý doby bavily, protože já v tom nežila a chtěla bych se o tom dozvědět víc, i když zrovna gladiátoři by mě nezajímali.

13. Co vás na knížce odradí?

K: Tak když hlavní hrdina na začátku nebo uprostřed umře, to už mě pak nebaví.

A: Někdy mě mrzí, když vím, jak to dopadne, třeba v Andělu Vicky popisuje autorka brzdění kol, výkřik a já pochopím hned, co se stalo, že ta holka umřela...ale ona to řekne až za 20 řádků, co se stalo, když já už to dávno vím.

K: Když tam není žádný obrázek, to mě odradí. Když je ta knížka nudná a ještě tam nejsou obrázky, to je hrůza.

A: Někdy mě odradí téma, když už jsem něco podobného četla.

14. Baví vás popisy krajiny?

K: Docela jo.

A: Mně se líbil popis v Malém princi, ty sopky, a byl tam taky obrázek. Mám nějakou představu a tím obrázkem si ji potvrdím.

Já: Tobě se líbil Malý princ, Kristiáne?

K: Jo, líbil.

A: Já ho mám už přečteného, Kristík ještě ne.

15. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

K: Když to bylo zábavný, těším se na další díl. Když to je nudný a vleče se to, řeknu si fajn, můžu jít napsat referát.

A: Líbí se mi vzpomínat potom, jak to přesně šlo za sebou, ale to jen, když mě to hodně bavilo, jinak si to tak přesně nepamatuju. A těším se na další díl nebo další knížku od toho autora.

16. Doporučuje vám někdo knížky?

K: Ve škole musíme přečíst určitý počet knížek za rok. Můžeme si vybrat jaký knížky. A každý mluví o tom, co četl a dává doporučení.

A: Čtou nahlas referáty, komu to doporučují, třeba tomu, kdo má pejska, se to bude líbit a tak. Takhle jsem taky četla pár knížek.

Já: Takže máte doporučení od vrstevníků?

A: Přesně tak.

Já: A co třeba doporučení od mamky?

A: Četla jsem Dobrodružství pana štiky, je to v hádankách, a dala mi to mamka, že to jako malá milovala a byl to hit. Nebylo to špatný, ale dneska je to jiný a mě baví něco trochu jinýho.

K: Já měl od tačky knížku, ale moc mě to nezaujalo, tak jsem mu řekl, ať to dá mé starší sestře.

Já: Takže raději dáváte na doporučení svých kamarádů?

K, A: Určitě.

A: A někdy taky od starší sestry.

10.1. Postřehy z rozhovoru

Z rozhovoru mám celkový dojem, že Kristián vyžaduje v četbě hodně akce a je netrpělivý, pokud se tam nic neděje. Agáta u četby vydrží déle, přestože čte knížku nebo pasáž, která příliš akční není. Řekla bych, že Agáta se umí do postav více vcítit a celkově u četby projevuje více emocí, ačkoliv děj není tolik napínavý.

Zajímavý je postřeh, že Kristián nemá v oblibě vzdělávací knížky a dává přednost beletrii, kde musí být obrázky. Také preferuje, když tuší, jak příběh skončí a nerad je napjatý. To se výrazně odlišuje od chlapců, se kterými jsem podnikla další rozhovory.

11 Rozhovory ve škole

Pro rozhovory s dětmi o četbě jsem si vybrala základní školu Jesenice nedaleko Prahy, kde jsem absolvovala závěrečnou souvislou praxi. Dotazovala jsem se dětí z 3., 4. a 5. třídy. Každý rozhovor trval jednu vyučovací hodinu a účastnily se ho čtyři děti, v jednom případě pět. Rozhovory probíhaly v kabinetech třídních učitelek, kde byl dostatek klidu na povídání o četbě. K dispozici nám paní učitelky daly několik knížek, děti jim ale při rozhovoru příliš nevěnovaly pozornost.

Každý rozhovor začínal tím, že jsem se dětem představila a vysvětlila jim, čím se zabývám, a co po nich budu chtít. Zároveň jsem je ubezpečila, že se jedná o povídání o četbě a o knížkách a ne o nějakou zkoušku vědomostí. Děti se mi představily, řekly mi, kdo z nich rád čte a jak často. Tím vznikla přiměřeně uvolněná atmosféra pro povídání. Děti mi sdělily své osobní názory a postřehy z jejich čtenářství.

11.1. Třída 4. A – chlapci

Chlapci byli z hlediska jejich čtenářského zájmu zajímavě nakombinovaní. Níže charakterizují všechny čtyři chlapce – Ivana, Ondřeje, Filipa a Patrika.

Ivan – Čte hodně a často. Podle svých slov čtení miluje. Je z česko-ruské rodiny, a je schopný číst v obou jazycích, ačkoliv v ruštině je četba pro něj náročnější. To, že rád čte, je patrné z jeho projevu – má dobrou slovní zásobu, umí bez obtíží vyjádřit své myšlenky a názory.

Ondřej – Velmi rád čte, ale nevolí si četbu zcela samostatně jako Ivan. Má v četbě podporu rodičů, kteří ho zásobují knížkami a ty se mu zpravidla líbí. Ve svém čtenářství se bude jistě nadále rozvíjet, jelikož k tomu má dobré podmínky doma i ve škole. V četbě není ještě příliš vyhraněný. Do rozhovoru se hodně zapojuje.

Filip – Skoro nečte, ale jistý zájem o četbu projevuje, přestože má dyslexii. Pochází z venkovského hospodářství, kde hodně pomáhá. Je velmi prakticky zaměřen. V rozhovoru se nehlásí hned ke slovu, ale umí vyjádřit své názory a postřehy. Jeho praktičnost se odráží i v tom, co ho zajímá v četbě. Má rád informace. Jeho oblíbená literatura jsou encyklopedie nebo příběhy založené na pravdě. Čtenářsky je tedy daleko více vyhraněný.

Patrik – Nechte. Do rozhovoru se téměř nezapojuje. Jeho projev i slovní zásoba jsou nejslabší. Často následuje to, co říkají ostatní. Za daný časový limit jsem bohužel nestačila zjistit ani to, co by ho případně v četbě mohlo zajímat.

Rozhovor

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

Mlčení.

Je to název nebo obrázek na obalu?

Chlapci se shodují: Název a popis na zadní straně – buď obsah, nebo úryvek z knížky. Shodují se také, že obrázek není zas tak důležitý. Ivan připouští, že někdy ho zaujme jméno autora.

2. Jak moc je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

Ivan: Je to důležitý, když si chci jméno autora zapamatovat a přečíst si od něj něco dalšího, jinak to moc důležitý není.

Ondra: Pro mě to důležitý není, jména autora si zas tak nevšímám. Ale mám pár oblíbených autorů, od kterých jsem přečetl víc knih.

Patrik s Filipem na jméno autora neberou ohled. Knižka je musí hlavně bavit.

Když čtete něco od autora, kterého neznáte, zapamatujete si jeho jméno?

Ivan: Jak kdy. Například támhle, jak máte Malého prince, tak tohle jméno jsem si nezapamatoval.

Ondra: Já si taky nepamatuju těžký jména. Když mám knížku rychle přečtenou, pak jdu na další, snadno jména zapomenou.

Filip: Já si jména spíš nepamatuju.

Patrik: Já si některý jména pamatuju, ale spíš ne.

3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká? Proč?

Ivan: Pro mě je to hodně důležitý, kdybych měl tenkou knížku, mám to přečtený hned. Mám radši tlustý knížky, klidně 800 stran, to mi vydrží dýl.

Filip: Mně na tom moc nezáleží, musí mě to hlavně bavit.

Ondra: Mám radši tlustou knížku. Není to tak krátký a užiju si to víc.

Patrik: Mně na tom taky nezáleží.

4. Co vás při četbě baví?

Patrik: Tak, když je ta knížka zábavná, tak mě to baví a rád si ji přečtu.

Ivan: Když je to zajímavý, dobrodružný, tak to mě hodně baví.

Baví vás v knížce obrázky?

Ivan: Občas, ale přečetl jsem už pár knížek, kde nejsou obrázky. Není to pro mě moc důležitý. Radši si to představuju.

Ondra: Tak mě hodně zajímá ten děj, když je to dobrodružný.

Filip: Já taky. Co, se tam odehrává! Pak mě taky zajímá, jestli ta knížka je smutná třeba, prostě ten děj.

5. Jste při četbě napjatí?

Ivan: Já jsem hodně napjatej, když ten hlavní hrdina má nějakou zkoušku nebo musí něco udělat, to pak čtu a vůbec nevnímám jak, a musím to pak číst znova.

Filip: Já když jsem napjatej, čtu celkem normálně, ale mám větší chuť číst, protože mě zajímá, jak to dopadne.

Ondra: Já, když jsem hodně napjatej, musím pořád číst dál, a když mi mamka řekne v devět, že už musím jít spát, tak já pořád pokračuju až do desíti, a pak musím stejně přestat a jsem napjatej do dalšího dne.

Ivan: To mě taky mamka vždycky říká, ať už jdu spát a já jí říkám, že jen dočtu kapitolu. Jenže když je ta kapitola dlouhá, tak to pak dlouho trvá.

6. Jaký je váš oblíbený hrdina? Je to vždy hlavní postava?

Ivan: Já to zas tak nerozlišuju. Většinou jo, ale někdy si oblíbím i jinou postavu.

Ondra: Já mám rád všechny postavy, když je ta knížka zábavná.

Je váš oblíbený hrdina vždy kluk nebo i holka?

Filip: Mně je to úplně jedno.

Ondra: Asi jsem ještě nečetl knížku, kde je hlavní holka. Ale mně je to jedno, klidně bych si to přečetl.

Ivan: Já četl knížku, kde je hlavní postava drak. Je to holka a bylo to skvělé.

7. Máte rádi vždy kladné postavy nebo i záporné?

Patrik: Spíš ty kladný.

Ivan: Ty kladný, ale záporný jsou taky důležitý.

Filip: Já asi taky spíš kladný, ale baví mě číst o těch zápornejch.

8. Máte rádi příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?

Všichni se shodují, že oboje. Nadpřirozené je zajímaví možná trochu víc.

9. Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?

Ivan: Když jsem byl menší, bavilo mě to víc. Ted' už moc ne.

Ondra: Mě zvířátka nevadí, hlavně, že ten děj je dobrý.

Filip: Když je to dobrý, klidně si přečtu něco, kde jsou zvířata. Ale já mám spíš rád se o nich něco dozvědět, jak je to doopravdy a ne, že se chovají jako lidi.

10. Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?

Ivan: To mně je úplně jedno. Z minulosti je to hodně zajímavý, protože to byla úplně jiná doba, a popisují se tam věci, jak se co dělalo, a to mě hodně zajímá.

Filip: Já mám rád, když je to založený na pravdě. Nemusí to být úplně všechno podle pravdy, ale ten hlavní příběh jo. Pak když, je k tomu něco domyšlenýho, tak to mi nevadí.

Ondra: Mně se líbí taky všechno. Když je to z přítomnosti, mám to rád, protože to je něco podobnýho, v čem žiju já.

11. Co vás na knížce odradí? Třeba, že jste už něco podobného četli?

Ondra: Tak to mi vůbec nevadí, protože to je zase něco jinýho, jiný postavy, jinej děj,...

Ivan: Mě teda skoro nikdy knížka neodradí, i když je to podobný téma. Co mě ale odradí, je čeština, když jsou tam moc těžký slova.

Filip: Já, když se do toho nezačtu, tak prostě nepokračuju.

Patrik: Já knížku už odložil, třeba když se tam nic nedělo.

12. Kdo vám doporučuje knížky?

Patrik: Paní učitelka.

Ostatní souhlasí.

A dáte třeba na rodiče?

Ondra: Já určitě jo, mamka mi nosí často knížky nebo mi řekne v knihkupectví, když jsme spolu, co by se mi mohlo líbit a mně se to většinou líbí.

Ivan: Já dám taky na rodiče, když mi řeknou, že je to dobrý, ale vybírám si knížky i dost sám. Máme doma velkou knihovnu a já si tam vždycky něco najdu.

Filip: Já se doma hodně dívám do encyklopedií.

A mezi sebou s kamarády si doporučujete knížky?

Patrik: To moc ne. Máme ale čtenářský deníky a tam si každý vybere, co čte a o tom povídá.

Postřehy z rozhovoru

Z rozhovoru jsem nabyla dojmu, že chlapci nejsou ještě tolik vyhranění v tom, co je v četbě zajímavé. Sami to definují jako „*musí mě to bavit*“. Chlapci ještě neumí upřesnit, co je v četbě baví, aniž by to neukázali na konkrétním příkladu. Všichni se shodli na tom, že mají rádi *dobrodružné* a *zábavné* příběhy. Chlapci spolu navzájem často souhlasí, ale nejsou zvyklí sdílet mezi sebou své čtenářské zážitky. V rozhovoru příliš neuvádějí konkrétní autory nebo knížky, které je oslovují. Potvrzuje se mi, že velký vliv na čtenářský zájem dětí má prostředí, ve kterém žijí.

11.2. Třída 4. A – dívky

Rozhovoru se účastnily dívky Eliška, Julie, Kristýna a Tereza. Všechny jsou čtenářky a četbu považují za svůj koníček. Za daný časový limit jsem bohužel nestihla dívky poznat dostatečně, abych je blíže čtenářsky specifikovala. Čtou každý den, většinou před spaním. Na základě rozhovoru s chlapci mě také zajímalo, jestli čtou i jejich rodiče. Všechny se shodly, že jejich maminky čtou, ale tatínkové nikoliv, především proto, že na to nemají čas.

Rozhovor

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

Julie: Podívám se na název, a pak na obrázek, a pak si představím, jaký by to mohlo být.

Kristýna: Já to mám úplně stejně.

Tereza: Asi, kdo to napsal, protože, když je to od autora, kterého znám, tak vím, že ta knížka bude dobrá.

Eliška: Já se kouknu na zadní stranu a přečtu si, o čem to je.

2. Je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

Julie: Já třeba mám oblíbeného spisovatele Davida Walliamsa a od toho čtu už třetí knížku.

Kristýna: Je to pro mě důležitý znát autora, abych pak věděla, jestli ty knížky budou dobrý.

Tereza: Pro mě je důležitější i ilustrátor. Ted' čtu třeba Modrýho Poťoucha od Miloše Kratochvíla, a ten tu knížku i ilustruje. Jeho obrázky se mi líbí.

Když čtete něco od autora, kterého neznáte, zapamatujete si jeho jméno?

Kristýna: Když je to nějaký dlouhý nebo složitý jméno, tak se mi stane, že to říkám špatně, a pak se mi někdo směje, že se to říká jinak.

Julie: Já si jméno někdy zapamatuju až u dalšího dílu.

3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká?

Eliška: Ségra někdy čte knížku, co má třeba 1000 stránek a to nevím, jestli bych přečetla.

Tereza: Mě by to asi nebavilo, kdyby to bylo moc tlustý.

4. Co vás při četbě baví?

Eliška: To, co se tam děje. Třeba, když si čtu před spaním, tak se mi o tom i zdá. Někdy je to o dětech, co žijou na zámku, a někdy, když čtu něco strašidelného, tak se mi zdají i horory.

Julie: *Já mám ráda, když jsem doma sama nebo si čtu před spaním a nikdo mě neruší. To se na to pak úplně soustředím a je to pro mě hezkej zážitek.*

Tereza: *Já to mám stejně jako Julča. Taky je to pro mě hezkej zážitek, když mě nikdo neruší.*

Baví vás při četbě obrázky?

Všechny souhlasí, že ano.

Kristýna: *Já zas mám nějakou představu, a když vidím obrázek, tak se mi to úplně změní.*

5. Baví vás, když jste při četbě napjaté? Jak se to projevuje?

Eliška: *Jo, já miluju dobrodružství.*

Julie: *Já, když jsem napjatá, čtu dýl a hodně, aspoň dvě kapitoly, abych se o tom dozvěděla, co nejvíc.*

Tereza: *Já, když se tam děje něco zlého, třeba někdo někoho unese nebo tak, tak se snažím číst co nejdál, a pořád si říkám, ať to dobře dopadne.*

Kristýna: *Já čtu rychle, a když mě to hodně zajímá a já už mám jít spát, tak si potají ještě rozsvítím a dočtu to. A vždycky si říkám, třeba když je to nějaká tajná mise, ať to dobře dopadne, stejně jako Terka.*

6. Jaký je váš oblíbený hrdina? Je to vždy hlavní postava?

Julie: *Já to mám v každé knížce jinak. Někde je třeba postava, která je vtipná a není vůbec hlavní.*

Eliška: *Já jak kdy. Ted' čtu Deník Mimoňky a tam se mi líbí hlavní postava.*

Je vaše oblíbená postava vždy holka nebo i kluk?

Kristýna: *U dětí z Bullerbynu mě víc baví holky.*

Tereza: *Vždycky je důležitý, o čem to je, a podle toho se mi líbí postavy. Takže je to jedno, jestli holka nebo kuk.*

7. Máte rády vždy kladné postavy nebo i záporné?

Tereza: *Já mám ráda třeba postavy lupičů.*

Eliška: U mě jak kdy. Když si chci číst o záporákách, vezmu si jinou knížku než, když si chci číst o někom hodným.

Julie: Když čtu něco hezkýho a najednou do toho skočí nějaká záporná postava, tak se mi to moc nelíbí. Ale když je tam ta postava dýl, tak si zvyknu, a když dělá i něco dobrýho, tak si ji i oblíbím.

Kristýna: No já zas, když vidím, že tam budou nějaký lupiči nebo tak, tak si říkám, že to bude takový napínavý, a tak mě záporný baví asi víc.

7. Máte rády příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?

Julie: Mě spíš zajímají lidi, co žijou stejně jako my.

Kristýna: Já taky radši čtu o úplně obyčejnejch lidech.

Tereza: Já taky radši lidi. Třeba když je tam nějaký hrdina, co něco dokáže, tak já si představuju, že dokážu to samý.

Eliška: Já to mám podobně jako Julča. Třeba když jsou tam děti, co si hrají na poli, tak já si představuju, že si tam taky hraju. Určitě mám radši lidi, co jsou jak my.

8. Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?

Tereza: Mě moc ne, protože si to nedokážu představit reálně.

Kristýna: Já si říkám, že už jsem na zvířátka docela velká. Baví mě určitě víc lidi.

Julie: Mě zvířata už nebaví, raději čtu o lidech, ale třeba teď čteme ve škole Modrýho Pořoucha od Miloše Kratochvíla a mám ho už taky doma, tam zvířata jsou. Když je to nějak zajímavý, tak mě to baví.

Baví vás postavy lidí, které mají zvířata?

Všechny souhlasí, že ano.

Tereza: Mě baví, když ti lidi jsou třeba na statku a mají různá zvířata a ta si mezi sebou povídají.

9. Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?

Dívky se shodují, že je zajímají příběhy z budoucnosti, jak by co mohlo fungovat, co se může stát apod.

Julie: Mě zajímá i minulost, protože tam se dozvím třeba něco, co jsem dřív nevěděla, jak něco bylo ve starých dobách atak.

10. Co vás na knížce odradí?

Kristýna: Když je to hodně drastický, to by se mi pak o tom zdálo. Takhle se mi to už jednou stalo s kriminálkou, co dávali v televizi. Unášeli tam děti a mám ten zážitek až doted'.

Tereza: Mě to přestane bavit, když to čtu, jsem někde v půlce a pak zjistím, že je to moc pro děti a jsou tam třeba ty zvířátka.

Julie: Když to není moc zajímavý nebo jsem něco podobného už četla.

Eliška: Já nemám moc ráda, když ta knížka má víc dílů, pak mě ty ostatní díly už tolik nebaví, protože už znám ty postavy a všechno kolem nich.

11. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

Kristýna: Třeba si řeknu, že budu v něčem dobrá, protože jsem se o tom něco dozvěděla.

Julie: Na jednu stranu jsem ráda, že jsem ji dočetla a těším se na další, ale na druhou stranu jsem smutná, že to skončilo, zvláště když se mi to moc líbilo.

Tereza: Já mám radost a těším se na další knížku.

12. Kdo vám doporučuje knížky?

Tereza: Mně doporučují knížky kamarádky, protože se nám líbí stejné věci.

Kristýna: Mně taky kamarádky, ale když mamka najde něco, co by mě mohlo zajímat, tak si to taky přečtu.

Julie: Mně hodně říká ségra, která je o sedm let starší, co se jí dřív líbilo a doporučí mi to, a pak taky kamarádky.

Eliška: Kamarádky, někdy mamka, a taky sama si nacházím knížky.

Tereza: Mně třeba mamka doporučí někdy hrozně dětskou knížku a ségra zas hrozně drastickou.

Kristýna: Bráchovi je 15 a vím, že by mi určitě doporučil něco drastického.

A paní učitelka vám doporučuje knížky?

Kristýna: S paní učitelkou hodně čteme a doporučuje nám knížky, třeba od Miloše Kratochvíla Kočkopes kvído. To mě zaujalo a já si to koupila.

Postřehy z rozhovoru

Zdá se mi, že dívky poměrně dobře vědí, co v četbě hledají. Někdy spolu souhlasí, ale často mají jiný názor, jiný postřeh a vzájemně se doplňují. Jejich odpovědi jsou rozmanitější než u chlapců. Také více než chlapci uvádějí konkrétní tituly a autory. Mám dojem, že dívky více vztahují četbu ke svému životu a více se sžívají s postavami než chlapci. Dívky snadno vyjádří svůj názor nebo postřeh a mají poměrně širokou slovní zásobu.

11.3. Třída 5. B – chlapci

Rozhovoru se účastnili chlapci Adam, Dan, Filip a Patrik. Všichni rádi čtou, ale jejich názory se často liší. Jejich čtenářské preference jsou již konkrétnější než u chlapců ze čtvrté třídy a u každého se vydávají jiným směrem.

Adam – Mluví o četbě nadšeně a zapáleně. Zásadní je pro něj děj a ten musí být plný akce, dobrodružství a napětí. Během celého rozhovoru se stále odkazuje na jednu knihu, a to na Harryho Pottera, což je pro něj symbol všeho, co by správná knížka měla obsahovat.

Dan – Působí čtenářsky nejzraleji, jelikož je schopný konkrétně říct, co mu na knížce vadí nebo jaký má pocit, když knížku dočte. Přiznává, že knížku někdy nedočte, pokud ho nezaujme. Má rád detektivky od *Agathy Christie* a také příběhy z minulosti.

Filip – Má rád hodně akce a dobrodružství. Když se do knížky začte, nemůže se od ní odtrhnout.

Patrik – Má v oblíbě fantasy, nadpřirozené věci a superhrdiny. Čte velmi rád komiksy. Obrázky jsou pro něj důležité. Rád si také listuje v encyklopediích a atlasech.

Rozhovor

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

Všichni se shodují, že je to název, popis obsahu nebo úryvek z knížky.

2. Jak moc je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

Dan: Moc ne.

Adam: Já si třeba jméno zapamatuju, ani o tom nevím, a pak když vidím knížku od toho samýho autora, řeknu si: No, jo, od něho jsem už četl tohle a bylo to dobrý.

Filip: To já si jméno zapamatuju, když mě to baví a chci si přečíst něco dalšího.

Patrik: Já jak kdy, celkem to pro mě není důležitý.

3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká? Proč?

Adam: Třeba u Harryho Pottera je určitě lepší, že je tak tlustá. Hlavně to čtu a vůbec nevnímám, že je to tak tlustý. Možná u nějaký povinný četby je to důležitý, to bych si vybral tu nejtenčí.

Dan: Když je to do školy, taky bych si vybral spíš tenkou, jinak mi na tom vůbec nezáleží.

Filip: Já, když se začtu, nevšímám si toho, jak je to tlustý. Spíš naopak, když mě to baví, mám radši, když toho mám hodně před sebou.

Patrik: Já moc tlustý knížky nemusím. Když si můžu vybrat, vezmu si tenčí.

4. Co vás při četbě baví?

Adam: Dobrodružství. Když se tam pořád něco děje.

Dan: Mám rád, když hádám, jak to bude pokračovat dál, proto mám rád detektivky třeba.

Baví vás v četbě obrázky?

Patrik: Mě baví hodně!

Ostatní se shodují, že to pro ně není příliš podstatné.

5. Jste při četbě napjatí?

Filip: Já jsem hodně napjatej, když ten hlavní hrdina musí něco překonat a má před sebou překážky, to pak úplně hltám!

Adam: Já u Harry Pottera jsem napjatej skoro pořád.

Dan: Když je ta knížka dobrá, jsem napjatej, a to si pak ani nevšímám, kolik je hodin, i když už je třeba deset večer.

6. Jaký je váš oblíbený hrdina? Je to vždy hlavní postava?

Patrik: Většinou je to hlavní postava, ale zajímají mě i ty ostatní.

Filip: Mě určitě zajímají i ty ostatní.

Dan: To mě taky, ale přece jen s tou hlavní to nejvíc prožívám.

Je váš oblíbený hrdina vždy kluk nebo i holka?

Všichni: Rozhodně kluk, holka ani náhodou!

7. Máte rádi vždy kladné postavy nebo i záporné?

Dan: Většinou kladný. Ale záporný mě taky baví. Bez nich by to nebylo ono.

Filip: Mě záporný baví, někdy je s nima větší sranda než s těma kladnejma.

Adam: Mě baví oboje, v Harrym Potterovi se mi líbí Snape.

Dan: Mě tam bavil Voldemort hodně.

Filip: Mě v Harrym taky hodně bavili záporáci, víc než Harry.

8. Máte rádi příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?

Patrik: Já mám hodně rád nadpřirozený bytosti. Jako Superman, Spiderman a tak.

Adam: To já Spidermana už moc ne. Ale lidi, co mají nějaký nadpřirozený schopnosti, to mám rád.

Ostatní dávají přednost lidským hrdinům.

9. Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?

Všichni: Ne!

10. Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?

Patrik: Budoucnost mě hodně baví, jak by to mohlo vypadat atak, to mě zajímá.

Filip: Jenže to je, jak si to představuje někdo jinej, to by mě nebavilo. Určitě příběhy z minulosti jsou lepší. Tam se dozvím, jak něco fungovalo doopravdy.

Dan: Já určitě taky z minulosti a z přítomnosti.

Adam: Mně na tom nezáleží.

11. Co vás na knížce odradí? Třeba, že jste už něco podobného četli?

Filip: Tak třeba ty nadpřirozený bytosti nebo zvířata, to mě odradí. To je pro holky.

Dan: Mě odradí těžkej jazyk, těžký slova. To mě pak odtrhne od děje a zdržuje to, a to mě nebaví.

12. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

Adam: Já se těším hned na další díl a nebo, když už je to úplně poslední díl, jsem smutnej.

Filip: To já taky. Když se všemi díly strávím tolik času a je konec, zamrzí to.

Dan: Když je to hodně dobrá knížka a nemá už opravdu žádný pokračování, je mi to taky líto.

13. Kdo vám doporučuje knížky?

Patrik: Paní učitelka a mezi sebou si říkáme.

A na rodiče dáte?

Všichni: To moc ne.

Postřehy z rozhovoru

V páté třídě chlapci již poměrně rychle a výstižně vystihují své myšlenky a názory, což je dané možná i tím, že paní učitelka mi vybrala chlapce čtenáře.

Nejvíce odlišný ve čtenářských preferencích byl Patrik, který hodně lpí na obrázcích a kratších příbězích, na rozdíl od ostatních, pro které je důležitý především děj. Všichni se shodují, že mají v oblíbě detektivní příběhy.

11.4. Třída 5. B – dívky

Rozhovoru se účastnilo pět dívek, které rády čtou. Jsou to dívky Elena, Hana, Kateřina, Kristýna a Natálie. Tento rozhovor byl ze všech nejkratší, jelikož děvčata se musela vrátit zpátky do hodiny, tudíž jsem nestihla dostatečně poznat jejich čtenářské zájmy.

Rozhovor

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

Hanka: Obrázky.

Naty: Nadpis.

Kateřina: Já si kousek přečtu, a buď se chytím, nebo ne. Nadpis mě moc nezajímá.

Kristýna: Já podle nadpisu poznám, jestli to bude srandovní knížka.

Elena: Mě zajímají hezký obrázky.

2. Jak moc je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

Hanka: Skoro vůbec.

Dívky souhlasí.

Kristýna: Mě zaujme, když si chci od něho přečíst něco dalšího.

3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká?

Elena: Radši tenčí, ale zajímavý děj!

Hanka: Tlustší, vydrží to dýl.

Kristýna: Já mám ráda knížky na pokračování.

4. Co vás při četbě baví?

Hanka: Děj a dobrodružství.

Kateřina: To, co tam prožívají. Někdy si myslím, že to jsem já.

Dívky se shodují, že obrázky nejsou důležité, pro Natálii ano.

5. Baví vás, když jste při četbě napjaté? Jak se to projevuje?

Kristýna: Já čtu rychle a hrozně se soustředím.

Hanka: Já vůbec nevnímám, co se děje kolem mě.

Kateřina: Já si představuju, jaký to je.

Elena: Já se někdy i bojím.

6. Jaký je váš oblíbený hrdina? Je to vždy hlavní postava?

Hanka: Hlavní postava, ale i kamarádi.

Naty: Když je divná ta hlavní postava, tak mě zajímají spíš kámoši.

7. Máte rády vždy kladné postavy nebo i záporáky?

Všechny souhlasí, že i záporné.

8. Máte rády příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?

Kristýna: Já určitě ty normální. Je to z našeho života a můžeme to zkusit.

Elena: Ty nadpřirozené nemůžeme prožívat tak jako ty normální.

9. Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?

Všechny: Ano.

Například Dášenska, Micimutr, Baryk, Kámoš.

10. Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?

Naty: Mě zajímají příběhy z přítomnosti a z minulosti. A třeba u Děti z Bulerbynu je to minulost, ale vy to čtete jako přítomnost.

Kateřina: Mě zajímá všechno. Všechno má něco do sebe.

11. Co vás na knížce odradí?

Elena: Když je to moc dětský.

Naty: Když mě to prostě nezaujme.

12. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

Hanka: Já to úplně prožívám ten konec. Ale mám pak většinou dobřej pocit.

Kristýna: Taky se to hodí do školy.

13. Kdo vám doporučuje knížky?

Všechny: Paní učitelka, někdy rodiče, samy si nacházíme. Mezi sebou moc ne.

Postřehy z rozhovoru

Tato skupinka byla jediná, která má ráda zvířata jako hlavní postavy v četbě. Dívky se umí na četbu velmi soustředit a děj velmi prožívat. Zajímavé je, že dívky přiznávají, že četbu mezi sebou příliš nesdílí. To je rozdíl oproti chlapcům z páté třídy, kteří sdílejí četbu mezi sebou daleko víc. Tento fakt mi potvrdila také jejich třídní paní učitelka.

11.5. Třída 5. C – chlapci

Chlapci Honza, Vojta, Tomáš a David nejsou tak nadšení čtenáři, ale připouští, že když je volná chvíle, něco si přečtou. Všichni tvrdí, že jejich maminky čtou hodně. Tatínkové tolik nečtou, ale pokud ano, zajímá je historie, války nebo westerny.

Rozhovor

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

Chlapci se shodují, že je to obrázek a to, co se píše o knížce vzadu.

A co název?

Všichni: Někdy ano.

2. Jak moc je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

Všichni: To je úplně jedno.

Přečtete si knížku od autora, od kterého jste už něco četli?

Tomáš: Třeba Deník malýho poseroutky, to má několik dílů a já si přečetl všechny.

Zapamatujete si jméno autora, kterého neznáte?

Honza: Já si ho třeba i někam napíšu.

Vojta: Já si ho zapamatuju, protože vevnitř v té knížce je o něm ještě něco napsanýho.

3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká?

Všichni: Ne.

David: U komiksů mi vůbec nevadí, když je tlustej.

4. Co vás při četbě baví?

Vojta: Ten příběh.

Všichni souhlasí.

Co obrázky?

Tomáš: Já třeba nepřečtu knížku, co má 400 stránek a je bez obrázků.

Vojta: Já miluju tlustý komiksy.

Všichni se shodují, že obrázky jsou důležité, všichni mají rádi komiksy.

Baví vás, že se v knížce dozvíte nějaké informace?

Všichni: Jo.

David: Třeba to pak můžu použít do vlastivědy.

5. Baví vás, když jste při četbě napjatí? Jak se to projevuje?

Tomáš: Já musím vědět, proč se to tak odehraje, a proč to tak třeba začlo, takže hltám každou stránku.

Honza: Já to prostě nevydržím a musím pořád číst dál.

Vojta: Já si svítím i baterkou.

6. Jaký je váš oblíbený hrdina? Je to vždy hlavní postava?

Všichni: Jo, hlavní postava.

Tomáš: V Deníku malýho poseroutky je to hlavní postava.

David: Nebo Kapitán Amerika. Tam mám rád hlavní postavu.

Tomáš: Ale zas taky si někdy oblíbím i ty kamarády nebo spojence kolem.

7. Máte rádi vždy kladné postavy nebo i záporné?

Všichni: Oboje.

Vojta: Zas bez těch záporáků by to nešlo.

8. Máte rádi příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?

Tomáš: Nadpřirozený i normální.

David: Třeba vlkodlaci nebo upíři.

Nebo Iron man?

David: To je člověk.

Vojta: Spiderman je dobřej.

Tomáš: Ale vždycky vyhraje, to mě nebaví.

A co vás baví na normálních hrdinech?

Honza: Jakej mají život třeba oproti nám.

Vojta: *Taky jsou hodně legrační ty příběhy.*

A co vás baví u těch nadpřirozených?

David: *Že mají supersíly!*

9. Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?

Tomáš: *Jo, třeba Alvin a Chipmunkové.*

Baví vás když ty hlavní postavy mají zvíře? Třeba koně?

David: *To čtou spíš moje ségry.*

Všichni říkají, že tohle je moc nezajímá a dávají přednost zvířatům v hlavní roli. Zmiňují komiks, který mají rádi, a kde vystupují hlavně zvířata, například škorpioni, pavouci a netopýři.

Je vaše oblíbená postava kluk nebo holka?

Všichni: *Kluk!*

A holka vůbec?

Vojta: *Kdyby to bylo jen o ní a jejích kámoškách, tak mě to určitě nezajímá.*

David: *Kdyby bojovala s nějakýma klukama, tak možná jo.*

A kdyby to byla také superhrdinka?

Všichni se shodují, že ani dívka-superhrdinka by je nezaujala.

10. Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?

Všichni: *Všechny doby jsou zajímavé.*

Tomáš: *Mě třeba zajímá, jak bude vypadat rok 2100 a rád bych si o tom přečetl.*

David: *Nebo naopak, jaký to bylo třeba v roce 1950.*

Honza: *A mě by zas zajímalo přečíst si o rytířích, jaký měli zbraně atak.*

11. Co vás na knížce odradí?

Honza: *Tak třeba, když si myslím, že to už bude napínavý a ono pořád není.*

Vojta: *Nebo když toho hrdinu zabijou v půlce knihy, a pak už tam jen něco hledají.*

David: *Prostě, když už to není napínavý. Třeba se stane něco hned na začátku, a pak už to není tak zajímavý.*

Odradí vás, že už jste něco podobného četli?

Všichni: Jo.

Tomáš: Ale zas, rád si přečtu knížku, podle který je udělaný film. Protože tam se dozvím něco, co ve filmu nebylo.

David: A Deník malýho poseroutky, to mě baví furt. To si přečtu jedničku, dvojku, trojku...až do konce.

12. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

Vojta: Já si věci, co tam byly, třeba nakreslím nebo si o nich něco napíšu.

Tomáš: Já jsem rád, když si to můžu napsat do čtenářského deníku.

David: Já si chci přečíst další díl!

13. Kdo vám doporučuje knížky?

Všichni: Kámoši.

David: Třeba já jsem do třídy přinesl Deník malýho poseroutky, půjčil jsem to Honzovi, a pak už to šlo po celý třídě.

A co rodiče?

David: Jo, mě to dala máma toho poseroutku.

Vojta: Já dostanu někdy knížku k narozeninám.

Tomáš: Já mám knížky od kámošů nebo od příbuzných, nebo, co nám řeknou ve škole.

Vojta: Třeba paní učitelka na vlastivědu nám doporučila Staré pověsti české a já si to přečetl a líbilo se mi to.

Postřehy z rozhovoru

Chlapci nejsou tak pokročilí čtenáři. Jak je z rozhovoru zřejmé, všichni se sebou často souhlasí. Obrázky jsou pro ně zásadní - všichni mají rádi komiksy. Zvířata jako hlavní postavy je baví, ale také v komiksovém podání. Dívku jako hlavní postavu odmítají. Leda, že by kolem sebe měla zajímavé kamarády nebo soupeře.

Zajímavé mi přišlo, že v této skupince na otázku: „*Co vás na knížce zaujme jako první?*“, odpověděli chlapci, že obrázek. To v předchozí skupince chlapci odpověděli název a popis knížky. V této skupině mají všichni v oblibě nadpřirozené bytosti, v té předchozí dávají přednost lidským hrdinům. Všichni mají rádi knížky na pokračování.

11.6. Třída 3. B. – chlapci

Pro rozhovor mi paní učitelka vybrala čtyři zapálené čtenáře, kteří jsou v hodinách čtení aktivní. Jsou to chlapci František, Martin, Patrik a Vojtěch.

Rozhovor

1. Když vezmete do ruky knížku, co vás na ní zaujme jako první?

Všichni: Obrázek, od koho to je, obsah.

Martin: A taky nakladatelství.

Proč tě zajímá nakladatelství?

Martin: Protože, když je to od Mladý Fronty třeba, tak mě to zaujme.

Zajímá vás název taky?

Všichni: Jo, ten taky.

2. Jak moc je pro vás důležité, kdo knížku napsal?

Patrik: Když se podívám na knížku a vidím, že to napsal Miloš Kratochvíl, tak hned poznám, že to bude nějaká srandovná knížka. Nebo když vidím David Walliams a Babička Drsňačka, tak to mě určitě taky bude zajímat.

Martin: Já mám třeba oblíbenou knížku od Aleny Kastnerové Línou babičku a vždycky, když vidím její jméno, tak si řeknu: Tu bude zas prča...a taky, že jo, otevřu to a hned tam čtu...(ted' přeřikává konkrétní úryvek).

Takže si přečtete knížku od autora, od kterého jste už něco četli?

Martin: Jo, třeba Alenu Kastnerovou nebo Miloše Kratochvíla.

Patrik: Já když vidím nakladatelství Albatros, Puntíčkáři a takový věci...tak to mě zajímá. To ted' čtu a mám to i na DVD.

Zapamatujete si jméno autora, kterého vůbec neznáte?

Všichni: Jo, někdy.

Martin: Třeba tu Alenu Kastnerovou jsem vůbec neznal a zapamatoval jsem si to.

3. Je pro vás důležité, jestli je knížka tlustá nebo tenká? Proč?

Martin: Já radši tlustou, protože je tam víc dobrodružství, třeba deset nebo dvacet! Když je tenká, tak je tam třeba jen jedno dobrodružství.

Fanda: Já taky radši tlustou, protože teď jsem četl Kvítka a měl jsem to přečtený za jednu hodinu.

Vojta: Pro mě to není důležitý, jsem rád, že si něco přečtu.

Patrik: Já mám rád tenký, protože toho přečtu víc, a je to zas něco jinýho. Když čtu tlustou půl měsíce, tak mě to už nebaví. Radši toho přečtu víc a mám pak plnej čtenářskej deník. Mám rád encyklopedie, a to mi nevadí, že jsou tlustý. Teď jsem jednu přečetl a mám z prvouky jedna podtržená!

4. Co vás při četbě baví?

Martin: Mě knížka ze začátku skoro nikdy nebaví, tam se všechno popisuje, jak se co jmenuje atak. Až tak v půlce to začne bejt hrozně napínavý, a pak ke konci to zase klesá.

Baví vás v četbě obrázky?

Všichni: Ano.

Patrik: No zas když je to obrázek přes celou stránku, tak to moc nemusím. Jak jsem říkal, mám radši tenčí knížku a těch obrázků tam nemusí být tolik.

Vojta: Zas když ty obrázky jsou moc velký, není tam moc písmenek.

5. Jste při četbě napjatí? Jak se to projevuje?

Martin: Já se u toho jednou i počůral. (Smích)

Patrik: Já čtu rychle, abych se rychle dozvěděl, jak to skončí.

6. Jaký je váš oblíbený hrdina?

Všichni: Líná babička

Nastává povídání o Líné babičce. Všichni ji četli, vypráví si scénky, napodobují ji apod.

Je váš oblíbený hrdina vždy hlavní postava?

Patrik: Třeba Kubu Kubikula, tam je hlavní postava medvěd Kuba. Ale třeba Nezbedníci, tam je těch postav hodně, a já si je nemůžu zapamatovat a nemůžu si vybrat.

Je váš oblíbený hrdina vždy kluk nebi i holka?

Všichni: Holka. Kluk taky.

Patrik: Na tom nezáleží. Důležitý je, jestli je srandovní a má dobrý dobrodružství.

7. **Máte rádi příběhy s lidskými hrdiny, co mají podobné životy jako vy nebo vás víc zajímají nadpřirozené bytosti?**

Všichni: Oboje.

8. **Baví vás knížky, kde jsou hlavní postavy zvířátka?**

Fanda, Vojta: Moc ne.

Patrik: Taky moc ne, jen Kuba Kubikula, ten dělá vždycky něco srandovního.

Martin: Jo, tu knížku taky mám. (povídání o scénkách z knížky)

9. **Zajímají vás víc příběhy z přítomnosti, z minulosti nebo z budoucnosti?**

Fanda: Já vůbec nevím, co to znamená.

Chlapci si ujasňují mezi sebou, co je přítomnost a co minulost. Nakonec usoudí, že jim je to úplně jedno, v jaké době se příběh odehrává.

10. **Co vás na knížce odradí?**

Martin: Nudný obrázky. Někdy se mi stane, že čtu, čtu a najednou to hrozně přeskočí a je tam úplně jiný dobrodružství. A někdy mi zas přijde, že čtu pořád dokola jeden řádek.

Fanda: Já mám svou knihovničku a tam dávám knížky, co nečtu. Někdy se k nim třeba vrátím.

Odradí vás, že už víte, jak to dopadne?

***Patrik:** Někdy je to tak napjatý, že i když vím, jak to dopadne, tak si to musím přečíst. Třeba ti Nezbedníci...tam vím, jak to dopadne, ale každý ten nezbedník se poučí zvlášť a to mě zajímá jak. Co mě nebaví, když to napětí je moc dlouhý, jakože dočtu knížku, ale až v tom dalším dílu se dozvím, jak to dopadne anebo se to dozvím až v pátém dílu.*

Vždycky knížku dočtete?

***Vojta:** Já si nechám knížky třeba rozečtený a vráím se k nim, až budu starší.*

***Patrik:** To já to vždycky dočtu, jinak bych měl prázdněj čtenářskej deník.*

A ty čteš hlavně kvůli čtenářskému deníku?

***Patrik:** Jo, protože je to do školy a taky to jednou bude moje památka.*

11. Jaký máte pocit, když dočtete knížku?

***Martin:** Já jsem naštvanej, že skončilo dobrodružství.*

***Fanda:** Já dobrej, protože táta mě za každou přečtenou knížku odmění.*

***Patrik:** Já jsem rád, protože se těším na další knihu. Mamka mě pochválí, dostanu odměnu a je to.*

12. Kdo vám doporučuje knížky?

***Fanda:** Já si je doporučím sám.*

Na rodiče dáte?

***Všichni:** Ano.*

Postřehy z rozhovoru

Rozhovor byl náročný. Chlapci se překřikovali a často odbíhali od tématu.

Překvapilo mě, že chlapci na každou otázku uvádějí konkrétní příklady - autorů, názvů knížek, či dokonce odříkávají pasáže z knížky.

Klíčovým slovem rozhovoru bylo „dobrodružství“. Chlapci neříkají, že čtou příběh nebo děj, ale dobrodružství – „*když dočtu dobrodružství, když knížka má deset dobrodružství, je to lepší než jedno*“ apod.

Dalším zásadním poznatkem je, že chlapci požadují v četbě legraci. Děj či hlavní postava musí být legrační. To znamená, že hrdina se dostane do „průšvihů“, něco poplete, dějí se tam věci, které nedávají smysl apod.

Dále mě překvapilo, jak moc chlapci četbu mezi sebou sdílí v porovnání se staršími chlapci. Hodně o četbě mluví, vyměňují si čtenářské zážitky, přefíkávat si úryvky z textu a je to pro ně velký zdroj zábavy.

Většinou mají konkrétní motivaci k četbě – pochvala či odměna od rodičů, vyhotovený úkol do čtenářského deníku, ocenění od paní učitelky.

Chlapci v tomto věku mají stejný nebo podobný vkus na výběr knížek, mají rádi obrázky a knížky na pokračování. Nelpí na tom, jestli hlavní postava je dívka či chlapec. Dokonce dívku uvedli v preferencích jako první, ale předpokládám, že byli ovlivněni předchozím rozhovorem, který se týkal knížky *Líná babička*, a která jim uvízla v paměti. Zajímavé také je, že chlapci nerozlišují, v jaké době se příběh odehrává. V četbě to příliš nevnímají.

Z rozhovoru mi vyplynulo, že rozdíl v potřebách ve čtení dívek a chlapců v tomto věku není tak znatelný jako například v páté třídě.

12 Porovnání rozhovorů 4. a 5. třídy

12.1. 4. třída

Co děti na knížce upoutá

Chlapce zajímá především popis na zadní straně a název. Autor pro ně není tak důležitý a spíše si ho nepamatují.

Dívky na knížce upoutá název, obrázek, autor a popis na zadní straně. Shodují se, že autor je pro ně důležitý.

Tlustá či tenká knížka

Chlapci (čtenáři) preferují tlustou knížku, která jim déle vydrží, a déle si ji užijí. Chlapcům (nečtenářům) na tom nezáleží.

Dívky volí raději tenčí knihu.

Co děti na knížce baví

Zásadní je pro chlapce děj, který je pro ně důležitější než obrázky. Děj často slučují s pojmem „dobrodružný“.

Pro dívky je děj také zásadní. Rády si ho představují a ztotožňují ho se svým životem.

Postavy v knížce

Chlapci i dívky se shodují, že jejich oblíbené postavy jsou hlavní i vedlejší. Hlavní hrdina může být dívka i chlapec, pokud je to zajímavé čtení, ačkoliv dívky raději volí dívčí hrdinku a chlapci preferují chlapeckého hrdinu. Dívky se daleko více přiklánějí k lidským hrdinům, kteří mají podobné životy jako ony. Chlapci mají rádi i nadpřirozené bytosti.

Zvířata jako hlavní postavy nejsou pro dívky příliš zajímavá. Chlapci se v názoru trochu liší. Někdo by si o nich se zájmem přečetl, jiný dává přednost faktickým informacím o nich. V zásadě ale ani chlapci neshledávají zvířata v četbě jako zajímavá.

Co je na knížce odradí

Chlapce odradí, když se do knížky nezačtou. Někoho odradí těžká slova v textu.

Dívky odradí, když je děj příliš drastický nebo naopak, když je to moc dětské.

Zajímavé je, že dívky odradí, že něco podobného četly. Chlapci to vítají a rádi čtou něco podobného, co už četli. Všichni chlapci mají rádi knihy na pokračování.

Kdo jim doporučuje knížky

Knížky si doporučují dívky především mezi sebou. Někdy dají na doporučení starší sestry (staršího bratra ne) a někdy dají na maminku.

Chlapci dají na doporučení paní učitelky, rodičů nebo si vybírají četbu sami. Mezi sebou si knížky moc nedoporučují, což je rozdíl oproti dívkám.

12.2. 5. třída

Co děti na knížce upoutá

Chlapce upoutá název a popis na zadní straně. Chlapci, kteří tolik nečtou, mají rádi obrázek. Jméno autora pro ně není příliš důležité.

Každou dívku zaujme něco jiného.

Tlustá či tenká knížka

Každý preferuje něco jiného.

Co děti na knížce baví

V četbě chlapce baví dobrodružství, napětí, akce, podle jejich slov: „*když se tam stále něco děje*.“ Pro některé chlapce jsou obrázky v četbě důležité, proto mají rádi komiksy. Ostatním na obrázcích tolik nezáleží.

Dívky baví v četbě děj a to, co postavy prožívají. Obrázky nejsou tak zásadní v četbě.

Postavy v knížce

Chlapci mají v oblibě hlavní postavy i ty vedlejší. Oblíbený hrdina je pro ně výhradně chlapec. Záporné postavy jsou podle nich zábavné a v ději důležité. Nadpřirozené bytosti jsou pro některé chlapce vítané, jiní preferují lidské hrdiny.

Dívky stejně jako chlapci mají rády hlavní postavy i vedlejší, a také záporné postavy. Všechny preferují lidské hrdiny před nadpřirozenými a shodly se, že zvířata jako hlavní postavy jsou pro ně zajímavá.

Co je na knížce odradí

Od četby některé chlapce odradí právě zvířata nebo nadpřirozené bytosti. Po přečtení knížky se všichni chlapci těší na další díl, a pokud už kniha nemá žádné pokračování, je jim to líto.

Dívky odradí (stejně jako dívky ze čtvrté třídy), když je knížka moc dětská.

Kdo jim doporučuje knížky

Chlapci si doporučují četbu především mezi sebou. Někdy dají na doporučení paní učitelky, na rodiče příliš nedají.

Dívky si většinou nachází knížky samy. Mezi sebou si četbu příliš nedoporučují. Někdy dají na doporučení paní učitelky nebo rodičů.

13 Shrnutí rozhovorů ve škole

Výzkumy prokazují, že chlapci mají rádi knížky na pokračování, mají tak lepší souznění s postavami v knížce. Jsou si jistí tím, že svého hrdinu znají a mohou tak sdílet jeho zážitky v rozpětí i několika let. (*Farris et al., 2009*)

Rozhovory s chlapci tento fakt dokládají, jelikož všichni bez výhrad mají rádi knihy na pokračování. U dívek to tak jednoznačné není. Některé preferují, když po přečtené knížce zvolí knížku zcela jinou, z jiného prostředí.

Vizuální přitažlivost a stručnost textu je důležité vzít v úvahu při volbě materiálu pro čtení s chlapci. Mají tendenci hodnotit knihy striktně podle jejich vzhledu. Poutavá obálka, čtivý text, velkoplošný tisk, fotografie, časté ilustrace, krátké pasáže, to všechno je pro chlapce atraktivní. Často používají tato kritéria pro rozhodování, zda knížku začít číst. (*Farris et al., 2009*)

V rozhovorech se staršími chlapci (čtenáři) se mi nepotvrdilo, že preferují stručnější texty a poutavé obrázky. Naopak u mladších chlapců a chlapců nečtenářů a u některých dívek jsou tyto aspekty důležité.

Podle Lederbuchové (2004), chlapci preferují mužského (chlapeckého) hrdinu, dívky dívčí hrdinku, ale rády čtou i tematiku „chlapeckou“, zatímco chlapci „dívčí“ literaturu odmítají.

V rozhovorech v páté třídě se mi zcela potvrdilo, že chlapci četbu s dívčí hrdinkou razantně odmítají, za to dívky by si příběh s chlapeckým hrdinou přečetly. Ve čtvrté třídě tento rozdíl není tak znatelný - chlapci i dívky připouští, že by si knížku s hrdinou opačného pohlaví přečetli. Chlapcům ze třetí třídy je zcela jedno, zda se jedná o chlapce či dívku, hlavně že je postava komická.

Z rozhovorů vyplývá, že nadpřirozeným bytostem jsou více nakloněni chlapci. Zvířata pro většinu chlapců nejsou atraktivní, pokud se nejedná o komiksy. Pro dívky zvířata také nejsou lákavé téma. Příběh by musel být něčím zajímavý, aby si ho přečetly, ale např. dívky z páté třídy připouští, že by si knížku o zvířatech přečetly, a dokonce jmenují své oblíbené.

14 Závěr z rozhovorů

Především starší chlapci (4. a 5. třída) mají zájem o detektivní a dobrodružné příběhy, kde se vyskytuje napětí a akce, a pokud možno je to příběh na pokračování. Stejně jako dívky mají v oblibě deníky, ale výhradně s chlapeckým hrdinou a s chlapeckou tematikou. Z rozhovoru s pracovníky MK v PRAZE vychází, že chlapci tohoto věku začínají mít zájem také o sci-fi literaturu, což někteří chlapci potvrdili.

Mladší chlapci (3. třída) velmi oceňují humor v četbě, na což se v rozhovoru často odkazují. Mají rádi komické postavy a komické situace, nejlépe pokud se jedná o postavu, která se chová jinak než by se očekávalo, příkladem je knížka *Babička Drsňačka* (viz na str. 64). Pro chlapce je humorné, když hlavní hrdina něco poplete nebo se v příběhu děje něco, co nedává smysl, a chlapci jsou ti, kteří vědí, jak to uvést na pravou míru, což mi potvrzuje také třídní učitelka ze třetí třídy.

Co přetrvává u starších i mladších žáků v oblibě, jsou komiksy. Někteří chlapci mají komiksy spojené především s nadpřirozenými hrdiny jako např. *Superman*, *Spiderman* apod. Dívkám se líbí více komiksy se zvířaty, např. *Čtyřlístek* nebo *Kačer Donald*.

15 Oblíbené knížky chlapců

Berme v potaz, že chlapci během rozhovoru neměli k dispozici knihovnu a téměř žádné knihy. Jmenují tituly, které se jim vybavují jako první. Kdyby mohli nahlédnout do své nebo i jiné knihovny, pravděpodobně by zmínili i další tituly.

Detektivní příběhy: vše série

- **Agáta a doktor Lupa**, *Gerit Kopietz, Jorg Sommer, Fragment, 2002/2012*
- **Detektiv Klubko**, *Ursel Scheffler, Fragment, 2008/2013*
- **Klub záhad**, *Thomas Brezina, Fragment, 2005/2012*
- **Schwindlova zločinecká akademie**, *Terry Deary, Fragment, 2010*
- **knížky od Agathy Christie**

Deníky: vše série

- **Deník malého poseroutky**, *Jeff Kinney, Albatros Cooboo, 2009*
- **Můj nejhorší školní rok**, *James Patterson, Chris Tebbetts, Albatros, 2013*
- **Velkej frajer Nate je prostě třída**, *Lincoln Peirce, Albatros Cooboo, 2011*

Fantasy: vše série

- **Dračí meč**, *Thomas Brezina, Fragment, 2005/2010*
- **Eragon**, *Christopher Paolini, Fragment, 2004*
- **Harry Potter**, *J.K.Rowling, Albatros, 2000*

Dobrodružné:

- **Pachatelé dobrých skutků**, *Miloš Kratochvíl, Mladá fronta, 2009*
- **O líné babičce**, *Alena Kastnerová, Mladá fronta, 2011*
- **Indiáni z větrova**, *Markéta Zinnerová, Albatros, 2013 (5.vydání)*
- **Hoši od Bobří řeky**, *Jaroslava Foglar, Olympia, 2005*

Historické:

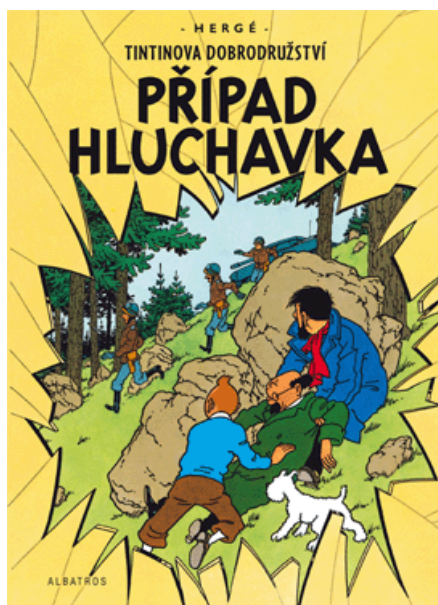
- **České dějiny očima psa**, *Martina Drijverová, Petr Urban, Albatros, 2013*
- **Dějiny udatného českého národa**, *Lucie Seifertová, nakl.Petr Prchal, 2003*

16 Výběr knih pro chlapce

Na základě zjištěných informací jsem vybrala několik knih, které pro chlapce shledávám zajímavé a poutavé. Čerpám jednak z poznatků, které jsem získala z jejich výpovědí, a jednak z toho, co jsem nastudovala v odborné literatuře. Jedná se o můj osobní názor, co by podle mě mohlo chlapce v knížce oslovit, a nikoliv o osvědčený seznam knih, který zaujme všechny chlapce bez výhrad.

16.1. Komiks Tintinova dobrodružství – Případ Hluchavka

Hergé, Albatros, Praha, 2010

Obrázek 5: Tintinova dobrodružství

Zdroj: [22]

16.1.1. Čím upoutá obálka čtenáře

Již na titulní straně je *Tintin* ponořen do akce, která budí zvědavost. Na obrázku je vidět tělo neznámého muže a s ním detektivy, kteří se ukrývají za obrovskými balvany. Dále vidíme vojáky, kteří jsou ve spěchu a někoho hledají. Pro čtenáře vyvstává mnoho otázek: Je ten muž mrtvý nebo zraněný? Kdo je ten muž? Proč se muži s tělem ukrývají? O co jde vojákům? Koho hledají? Tyto otázky a řada dalších vyvolávají ve čtenáři zájem

dozvědět se víc o příběhu, který podle obálky zdá se být napínavý, akční a nejspíš i nebezpečný.

Název je tučný, výstižný a naléhavý. *Případ* vypovídá o detektivní zápletce a *Hluchavka* je něco nebo někdo, o kom zatím čtenář nemá ponětí. Všechny díly Tintinových dobrodružství se vyznačují stručnými názvy, které budí dojem, že půjde o něco neobvyklého, např. *Tajemství jednorožce*, *Faraonovy doutníky*, *7 křišťálových koulí* atd.

16.1.2. Čím upoutá obsah čtenáře

Kresby jsou pečlivé a přesně korespondují s textem – na obrázku se děje to, co je v daném okamžiku řečeno. Repliky jsou poměrně dlouhé, což chlapci čtenáři uvítají, ale chlapce nečtenáře by to mohlo odradit, pokud je dobrodružství a detektivní zápletka dostatečně nezaujmou. Na druhé straně je zde velká šance, že je příběh zaujme, jelikož děj má spád, příběh je obratně komponovaný, udržuje čtenáře v napětí a akci a repliky jsou vtipné. Pak by byl úspěch, že chlapci čtou poměrně dlouhý text.

Tintin je příklad klasického kladného hrdiny, který je sympatický, chytrý, chová se správně a nebojí se žádného dobrodružství a překážek. Avšak ani on si někdy neví rady a ku pomoci má své věrné přátele, malého psa *Filutu*, bláznivého *Kapitána Haddocka* a komickou dvojici detektivů, dvojčata *Thomsona a Thompsona*.

Děj se odehrává v minulosti, v podobné, ve které byl komiks napsán. Francouzský originál byl vydán v roce 1956, což je pro současné malé čtenáře velmi vzdálená doba. Prostředí, oblečení a chování postav by je mohlo zaujmout svou odlišností. Příběh je bude pravděpodobně fascinovat např. tím, že pokud si *Tintin* potřebuje zavolat, musí k telefonu nebo do telefonní budky, hrdinové se sobě ztratí a nemohou se nijak kontaktovat, zprávy se dozvídají zásadně z novin, auta jsou stará apod. Tento aspekt by mohl také některé čtenáře odradit, především ty, kteří jsou nakloněni superhrdinům, nadpřirozeným schopnostem a moderní technice. Komiks jistě zaujme čtenáře, kteří mají zájem o minulost.

Ukázka textu:

③

Obrázek 6: Ukázka z komiksu Tintinova dobrodružství

Zdroj: [23]

16.1.3. Didaktický potenciál knihy

Kresba na obálce je velmi konkrétní a dala by se využít pro práci s textem v hodině. Před čtením děti mohou klást různé otázky, co je k obrázku napadnou a zkusit na ně odpovědět. Po čtení na své otázky odpoví správně podle textu a srovnají je se svými hypotézami. Někteří žáci mohou předvídat velmi dobře, co se v příběhu odehrává a jiní se mohou od příběhu zcela vzdálit. Další variantou může být, že žáci po přečtení textu dostanou obrázek z obálky a pojmenují všechny postavy, které by měli již znát.

Jelikož jsou kresby v komiksu pečlivé, děti mohou předvídat příběh jen z obrázků nebo jednotlivé repliky přiřazovat ke správným obrázkům a postavám.

Komiks je akční, vtipný a obsahuje i faktické informace. Většina Tintinových příběhů je založena na reálných událostech, konkrétně *Případ Hluchavka* reflektuje období studené války a paroduje světovládné tendence tehdejšího Sovětského svazu. *Tintin* cestuje

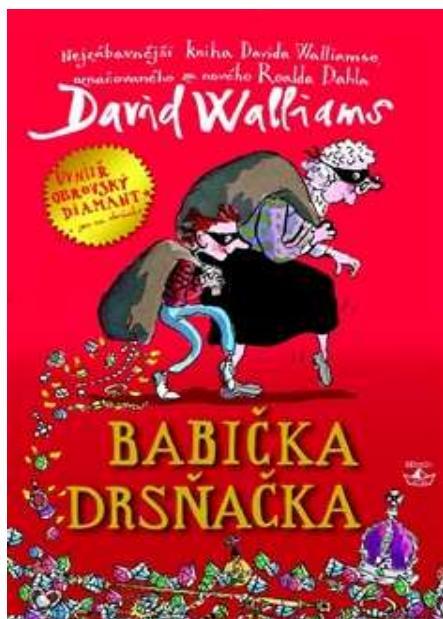
v komiksech napříč kontinenty, které jsou vyobrazené s jejich typickou kulturou a zvyky pro danou dobu. Tento aspekt se dá využít pro práci s textem. Můžeme pracovat nejprve jen s obrázky - děti budou jmenovat předměty, podle kterých by poznaly, že se děj odehrává ve staré době. V textu se mohou zaměřit na situaci, která by v dnešní době pravděpodobně nenastala. Jaký „zázrak“ současné technologie by ji zachránil? Tato aktivita vede k uvědomění si, jak v minulosti lidé řešili nejrůznější situace bez současného moderního vybavení.

Dále se můžeme zaměřit na reálie, které přesahují i do jiných předmětů, např. některé postavy hovoří cizí řečí, děj se odehrává na konkrétním reálném místě nebo se tam vyskytují prvky typické pro některou zemi. Text můžeme využít jako zdroj poznání a vnímat jeho užitečnost pro jiné hodiny.

Tento komiks je mezi chlapci populární, jak mi potvrdila pracovnice dětského oddělení MK v PRAZE. Dočkal se také filmového zpracování. Pro chlapce může být motivující vidět svého hrdinu ve filmu nebo zhlédnutí filmu v nich může probudit zájem přečíst si komiks.

16.2. Babička drsňačka

David Walliams, Argo, Praha, 2011

Obrázek 7: Babička drsňačka

Zdroj: [24]

16.2.1.Čím upoutá obálka čtenáře

Na titulní straně vidíme obrázek lupičů, chlapce a babičku. Děti budou pravděpodobně přemýšlet, co od takové knížky očekávat. Půjde o nějakou legraci? Babička v roli lupičky může být pro čtenáře velmi komická představa. Můžeme s dětmi zavést rozhovor na to, co si pod pojmem babička představují, jaké vlastnosti se jim vybaví. Mohou popsat vlastní babičku, ale také třeba babičku z pohádky. Pak se jich můžeme zeptat, zda se jejich představa shoduje s babičkou na obálce.

Vedle stručného, výstižného názvu a výrazné červené obálky upoutá čtenáře také popis na zadní straně. Ten slibuje: *„Budete se skvěle bavit. Možná budete i brečet. Ale nikdy se nebudete nudit a nikdy se už na svět a lidi kolem sebe nebudete dívat stejnýma očima.“* Z rozhovorů s chlapci vyplývá, že popis na zadní straně je pro ně rozhodující pro výběr četby. Myslím si, že tato upoutávka, která slibuje především zábavu, zaujme velký počet čtenářů.

Na obálce se vyskytují „lákadla“, která mohou chlapce oslovit - zajímavý název, legrační obrázek a poutavý popis vzadu.

16.2.2.Čím upoutá obsah čtenáře

Hlavní hrdina *Ben* jede na víkend k babičce, otrávený, jelikož s babičkou je nuda. To ještě ale netuší, kdo je jeho babička doopravdy zač, a jaké dobrodružství ho s ní čeká. Babička je totiž nejen drsňačka, ale také lupička klenotů. Téma lupičů a různých malérů bude pro chlapce atraktivní.

Humor je v ději stěžejní. Dvojice, vnuk a babička, tvoří neobvyklý a zábavný tým. Příběh je směs dobrodružství, detektivní zápletky a komických situací. Autor píše jazykem, který je dětem blízký a sympatický.

Ukázka textu:

„Ale s babičkou je děsná nuda,“ stěžoval si Ben. Byl studený listopadový páteční večer a on se jako obvykle otráveně válel na zadním sedadle rodinného auta. Zase už jeli k babičce, kde měl jako každý týden přespát do rána, a jemu se tam příšerně nechtělo. „Se všema starýma je nuda.“

„Takhle o babičce nemluv,“ napomenul ho nepřesvědčivě táta. Tlustým pupkem se při tom opíral o volant malého hnědého rodinného autíčka.

„Já to tam nesnáším,“ protestoval Ben. „Telka ji nefunguje, pořád chce jen hrát scrabble a smrdí kapustou.“

„No musím uznat, že v tomhle má Ben pravdu, babička vážně smrdí kapustou,“ souhlasila máma, která si ještě na poslední chvíli malovala rty konturkou.

„Pěkně děkuju za pomoc, ženo,“ zavrčel táta. „Moje matka je nanejvýš cítit vařenou zeleninou.“

„Nemohl bych s vámi?“ prosil Ben. „Já miluju společný tanec,“ lhal.

„Říká se tomu společenský tanec,“ opravil ho táta. „A nemiluješ ho. Říkal jsi, cituji: To bych radši snědl suchý z nosu, než koukal na tu kravinu.“

Příběh je doprovázen vtipnými obrázky.

Obrázek 8: Ukázka ilustrace z knihy Babička drsňačka

Zdroj: [25]

16.2.3. Didaktický potenciál knihy

V příběhu nastává celkem běžná situace, kdy vnuk jede ke své babičce přespat, když rodiče mají kulturní program. Tato situace může potkat každé dítě a pravděpodobně ji většina

čtenářů zná z vlastní zkušenosti. Většina dětí může popsat, jak tato návštěva probíhá, jaké činnosti u babičky dělají, v kolik chodí spát apod.

Před čtením textu si můžeme s dětmi povídat, co se jim u babičky nebo někde na návštěvě líbí, co je baví dělat a naopak, na co se netěší, co jim vadí apod. Text, který je uvedený výše, bych nechala děti přečíst až po tomto rozhovoru, jelikož nechci, aby je ovlivňoval, a aby se nesoustředili jen na to, co se jim na návštěvě nelíbí.

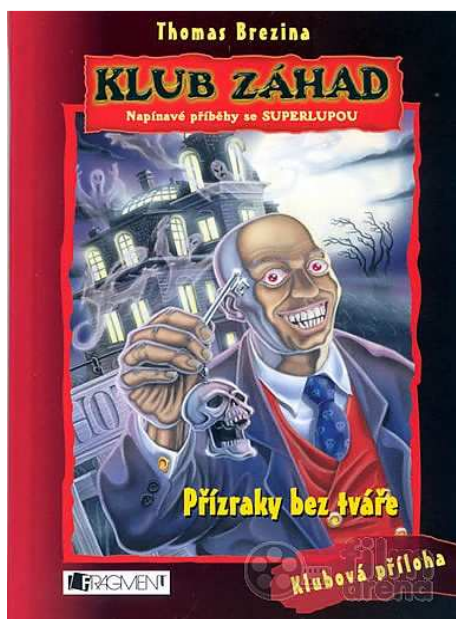
Žáci mohou v textu podtrhnout ty pasáže, které je pobavily. Může jim připadat humorné, že Ben společenskému tanci říká společný tanec. Pravděpodobně děti na prvním stupni znají tento výraz a budou se Benovi smát, že to popletl. Nebo se možná zasmějí u toho, když Ben tvrdí, že tento druh tance miluje, ačkoliv předtím zmínil, že by raději snědl „suchý z nosu“ než sledovat tento tanec apod. „*Co všechno byste udělali vy, abyste se vyhnuli nepříjemné návštěvě?*“ může znít otázka pro žáky.

Chlapci ze třetí třídy jsou z této knížky nadšení, a dokonce citují některé repliky nazpaměť, např. „*Mimochodem, vylezli jsme sem kanalizační rourou. Takhle normálně nesmrdíme, Vaše Veličenstvo.*“ „*No to doufám, Fffuuuuuuujjjj.*“ Chlapci tvrdí, že fakt, že Ben se svou babičkou stojí před britskou královnou a smrdí, je nesmírně zábavný, obzvlášť když královna připouští, že opravdu páchnou. Tady se potvrzuje, že dětem přijdou komické absurdní situace, nevhodné chování apod.

Tato knížka je dobrá volba, pokud chceme, aby četba přinášela dětem zážitek a vedla je ke sdílení čtenářských prožitků s kamarády. Především pro mladší chlapce nebo pro chlapce, které chceme čtenářsky zaujmout, může být tato knížka dobrý „odrazový můstek“ pro to, aby později sáhli i po jiné knížce.

16.3. Klub záhad – Přízraky bez tváře

Thomas Brezina, Fragment, Praha, 2009

Obrázek 9: Titulní strana knihy Klub záhad

Zdroj: [26]

16.3.1. Čím upoutá obálka čtenáře

Obrázek na titulní straně je strašidelný a obsahuje poměrně dost detailů, kterých si čtenář může všimnout až na druhý pohled. Z takto konkrétního obrázku žáci mohou předvídat, o čem příběh bude vyprávět. Záhadný a strašidelný obrázek láká čtenáře dozvědět se víc.

Obálka může zaujmout čtenáře také tím, že obsahuje *superlupu*, více se o ní dozví uvnitř knihy. Dále obsahuje *klubovou přílohu*. Knížka tedy vedle samotného napínavého příběhu obsahuje další doplňující materiál, který se dá v četbě využít.

Název *Klub záhad* může budit dojem, že se jedná o nějaký tajný uzavřený spolek a čtenář může mít pocit, že pokud knížku začne číst, bude zasvěcen do velkého tajemství. Název *Přízraky bez tváře* koresponduje s obrázkem. Podle obrázku by žáci mohli sami vymýšlet název pro tento příběh a posléze ho porovnat s tím správným.

16.3.2. Čím upoutá obsah čtenáře

Jak bylo zmíněno, součástí knížky je „*superlupa*“, kterou čtenáři potřebují, aby hlavním hrdinům pomohli řešit případ a luštit tajné zprávy. Jedná se o tenkou zrnitou folii, která

se přiloží k vyšrafovanému textu a odkryje tak tajnou zprávu nebo obrázek. To je prvek, který může žáky motivovat k tomu, aby pozorně četli a mohli poté řešit záhadu.

V úvodu jsou představeni tři členové Klubu *Jupiter*, *Vicky* a *Nick* formou dotazníku, čtvrtý dotazník je připraven pro čtenáře, který vyplní, podepíše a stane se tak právoplatným členem Klubu, který se může vydat za dobrodružstvím společně s hlavními hrdiny.

Členové klubu se ocitnou v hotelu, do kterého je zavede záhadná pozvánka. Nejdříve si myslí, že se jedná o nějakou zkoušku odvahy, ale poté co se dostanou do starého sklepa, kde je vyděsí tajemné přízraky, začíná teprve opravdové dobrodružství a zahajuje se pátrání.

V klubové příloze, se čtenář dozví různé triky, přečte si vtipy a neuvěřitelné příběhy, u kterých posoudí, jestli je to pravda nebo lež. *Superlupa* mu pak odkryje správné řešení.

Ukázka klubové přílohy:

Opice si vaří jídlo

V japonských horách žije druh opic, kterým se říká makakové. Tyto opice si umývají ovoce a zeleninu, které hodlají sníst, v horké vodě z pramenů. Zeleninu v ní dokonce vaří.

Pravda, nebo lež? Čtenář odpovídá. *Superlupa* odkrývá řešení – pravda.

Ukázka textu:

„Po zvadlé trávě se plazila mlha. Panovalo úplné bezvětrí, vzduch byl chladný a vlhký.

Zahradní branka byla otevřená dokořán, jako by zvala ke vstupu. Po krátkém zaváhání jí oba členové Klubu prošli a pomalými kroky zamířili k hotelu. Přitom neustále pečlivě zkoumali okolí.

Ze země jako by se zvedalo stále více mlhy. Když se Vicky podívala dolů, zjistila, že už nevidí svoje nohy. Až po lýtka vězely v šedých, vlhkých výparech. Naklonila se k Jupovi a tiše se zeptala: „Vidíš uvnitř někoho?“

Jupiter hleděl z okna na okno. Nikde nikdo nestál. Neviděl ani ničí stíny.

Oba členové Klubu záhad se náhle zastavili.

„Opravdu... opravdu půjdeme dál?“ zadívala se Vicky tázavě na Jupa.

„Nu, alespoň ke dveřím bychom měli. Kdyby se stalo něco divného nebo podezřelého, poběžíme zpátky k autu!“

Vicky si povzdechla. „Dobře, že s námi není Nick. Ted' by se nám hrozně smál.“

„Nebo by vzal do zaječích,“ zašeptal Jupiter. „Na tomhle domě a zahradě je něco divného. Případá mi, jako by se po mně natahovaly něčí studené ruce. Cítíš to taky?“

Vicky neochotně přikývla. Pak ale pohodila hlavou a prohlásila: „Tak honem, honem, jdeme dál. Nechceme tady přece zapustit kořeny.“

Když došli ke schodům na verandu, něco za ni nimi zaskřípalo. Vyděšeně se otočili.

Reflektory auta osvětlovaly štít s nápisem HOTEL, který se pohupoval sem a tam.

Vicky si oddechla, Jupiter ne.

Otázka Klubu záhad:

Proč si Jupiter neoddechl?

Je na houpání cedule něco divného?

Odpověď: Je bezvětrí. Kdo nebo co houpe cedulí? 1 bod

16.3.3. Didaktický potenciál knížky

Knížka je velmi interaktivní. To, že se čtenář podílí na pátrání jako rovnoprávný člen Klubu, může být pro čtenáře atraktivní a motivující natolik, že se bude více soustředit na text, aby mohl správně zodpovědět otázky, na které se ho Klub záhad ptá. Za správné odpovědi totiž čtenář dostává body, ty zaznamenává do stupnice na poslední straně klubové přílohy. Stupnice *Jak jsi na tom s odvahou?* porovnává výsledky s ostatními členy Klubu. Do stupnice čtenář zaznamená celkový počet bodů, který získal při řešení případu.

Každá otázka se vztahuje k určitému úseku textu a vztahuje se k události, která se právě stala. Někdy čtenář najde odpověď přímo v textu, někdy musí předvídat, co bude v ději následovat a někdy najde odpověď v obrázku.

Např.

Otázka k obrázku: *Dobře si mlhu prohlédni. Dokážeš v ní něco objevit?*

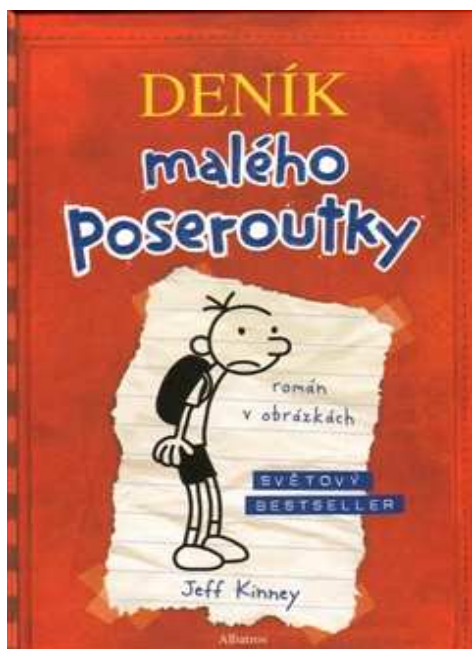
Správná odpověď: *Ženský obličej 1 bod.*

Knížka obsahuje poměrně dlouhé pasáže textu, které jsou napínavé, a čtenář je bude číst jedním dechem. Dobré je, že čtenář má konkrétní motivaci (sbírá body) zodpovědět správně otázky, tudíž se v textu někdy vrací a čte ho znovu. Po přečtení knížky by čtenář měl přesně vědět, o čem byl děj, co byla hlavní zápleтка, a jak se vyřešila. A především čtenář má po přečtení knížky pocit uspokojení, jelikož byl přizván do děje a na řešení případu se podílel spolu s ostatními.

Chlapce by knížka mohla oslovit z několika důvodů – řeší záhadu, děj je strašidelný, porovnávají se s ostatními, luští zašifrované obrázky a zprávy. Klubová příloha obsahuje mnoho zajímavých a reálných informací z historie nebo ze živočišné říše. Z těchto důvodů bych knížku zvolila pro práci s textem v hodině literární výchovy.

16.4. Deník malého poseroutky

Jeff Kinney, Albatros Cooboo, Praha, 2009

Obrázek 10: Titulní strana Deníku malého poseroutky

Zdorj: [27]

16.4.1. Čím upoutá obálka čtenáře

Název vypovídá, že se nejedná o úžasného a dokonalého hrdinu, který zdolá všechny překážky, ale o chlapce, outsidera, který čelí každodenním (převážně školním) potížím,

které snadno mohou potkat každého chlapce. To dokresluje i jednoduchý obrázek hlavního hrdiny na obálce, který je shrbený, zasmušilý a vystrašený.

Obálka je jednoduchá, výstižná a čtenář snadno odtuší charakter hlavního hrdiny, což mu může připadat sympatické, jelikož se s ním bude moci ztotožnit. Název nasvědčuje tomu, že v knížce bude legrace.

Na obálce prvního dílu je zmíněno, že se jedná o román v obrázcích. To by mohlo zaujmout početnější skupinu dětí, čtenáře i nečtenáře.

16.4.2. Čím upoutá obsah čtenáře

Jedná se o krátké pasáže textu prokládané jednoduchými černobílými obrázky. Text je psaný jazykem chlapcům blízkým a je psaný rukou hlavního hrdiny, což působí více osobně a více jako skutečný deník.

Hlavní hrdina *Greg Heffley* přichází na novou školu, kde se každý den musí konfrontovat s chlapci, kteří jsou větší, silnější a starší než on. Navíc se neřadí k těm nejvzornějším a nejpečlivějším žákům ani mezi nejposlušnější syny svých rodičů, a tak se snadno ocitne u nějakého maléru ve škole i doma. V knížce popisuje situace, které pravděpodobně každý chlapec zná a podobně je prožívá. Může je znát z pozice žáka ve škole, kamaráda, staršího bratra apod.

Knížka obsahuje mnoho „lákadel“ - jsou to vtipné komentáře hlavního hrdiny, vtipné obrázky, situace, které chlapci dobře znají a především idea, že při všech každodenních potížích v tom nejsou čtenáři sami a někdo je na tom i hůř.

1

Obrázek 11: Ukázka textu z Deníku malého poseroutky

Zdroj: [28]

16.4.3. Didaktický potenciál knížky

Pracovat se dá již s titulním obrázkem, kde vidíme černobílou postavu hlavního hrdiny. Můžeme se děti zeptat, jak se asi právě cítí nebo jakou bude mít zřejmě povahu. A můžeme se také zeptat, zda se ony samy takhle někdy cítily.

V textu se dá čerpat, ze situací, které jsou dětem známé. Děti se mohou vcítit do hlavního hrdiny a jeho „trablí“, můžou zhodnotit jeho chování nebo řešení situace. Pak můžeme s dětmi diskutovat, kdo by se zachoval stejně, kdo by to udělal jinak. Můžeme se také zaměřit na pocity hlavního hrdiny. Po přečtení jedné pasáže mohou děti diskutovat, kdo by se cítil stejně nebo kdo by to vnímal jinak a proč. Tato aktivita mi přijde dobrá také na poznávání třídního kolektivu. Děti mohou vypožarovat, kdo je citlivější, kdo je více rázný apod. A tyto poznatky jsou pak cenné pro podporu komunikace ve třídě a sblížení kolektivu.

Děti se mohou také zcela oprostít od vlastních pocitů a mohou se zaměřit pouze na hlavního hrdinu. Děti pak zodpoví otázky typu: *Proč se zachoval právě takhle? Co ho k tomu vedlo? Co ho rozčílilo?* apod.

Knížka splňuje všechny aspekty, které jsou pro chlapce v četbě atraktivní. Z rozhovorů vyplývá, že knížku mají v oblibě všichni chlapci, čtenáři i nečtenáři, a také dívky, což dokládá skutečnost, že v knihovně je knížka stále vypůjčená, jak mi potvrzuje i pracovnice dětského oddělení MK v PRAZE.

16.5. Pachatelé dobrých skutků – Duchaři

Miloš Kratochvíl, Mladá fronta, Praha, 2009

Obrázek 12: Kniha Pachatelé dobrých skutků

Zdroj: [29]

16.5.1. Čím upoutá obálka čtenáře

Na obrázku vidíme dva chlapce, kteří mohou být ve stejném věku jako čtenáři této knížky. Podle názvu i podle obrázku čtenáři tuší, co od příběhu očekávat a také tuší, v jakém prostředí se bude příběh odehrávat. Mohou popsat, jak se chlapci na obálce cítí a jak působí, jelikož jako suverénní hrdinové nevypadají. Nicméně obálka toho neprozrazuje tolik, a dává impuls čtenářům dozvědět se víc, když otevřou knížku a začnou číst.

Další díly v sérii *Pachatelů dobrých skutků* mají obdobně stručné a jednoslovné názvy, např. *Puntíčkáři*, *Kouzláci*, *Bouráci* nebo *Klofáci*.

Bylo by zajímavé objasnit si s dětmi význam slova pachatelé. Pravděpodobně budou znát tento výraz z nějakých detektivek nebo ze zpravodajství. Ale vědí, co to znamená? Až se ujistíme, že význam tohoto slova je všem jasný, můžou žáci přemýšlet nad tím, kdo jsou pachatelé dobrých skutků, a zda o sobě můžou říct, že se někdy sami stali pachatelé dobrých skutků.

16.5.2. Čím upoutá obsah čtenáře

Ústřední postavy, *Michal Souček* a *Filip Fialka*, zjistí, že jejich spolužák *Trpajz Lojda* vidí při hodině zeleného ducha:

„Cestou ze školy to tajemství svěřil jen Fildovi Fialkovi. Třásl se prý při tom, jako by bylo pětadvacet pod nulou, a přísahal, že jestli toho ducha zahlédne ještě jednou, tak už do školy v životě nevkočí a nedonutí ho k tomu ani rodiče, ani Vlčková, ani ředitel školy Sojka, ba ani sám Jan Ámos Komenský.“ (úryvek z knížky)

Michal s Filipem se rozhodnou, že to nenechají jen tak. S dobrým úmyslem pomoci kamarádovi se rozhodnou ducha vypudit. Tady však nastává řada komplikací.

V knížce je poměrně dost textu v dlouhých pasážích. V porovnání s jinými knížkami se tam nevyskytuje tolik obrázků. To by některé čtenáře nebo spíše nečtenáře mohlo odradit. Nicméně pokud knížku začnou číst, je velká šance, že je zaujme.

Příběh je o kamarádství, o škole a o malérech. Jenže s těmi maléry to není tak jednoduché, protože to, co dospělí označují jako „malér“, můžou děti chápat docela jinak. A kdo z nich má pravdu? To může posoudit sám čtenář.

Ukázka textu:

Teta se ukázala až k večeru. To maminku pobouřilo. Podle ní má doktor přijet hned, zvlášť když se jedná o případ v rodině. A úplně ji dorazila tetina omluva, že si sháněla kabát, a strčila ho mamince pod nos, aby se podívala, jak je ten kabát úžasný.

„Mě momentálně žádný hadry nezajímají!“ hodila mi tetin kabát do náruče, abych ho někam pověsil, postrčila tetu do obývacího pokoje a zavřela dveře.

Tak to probíhá vždycky: napřed tajná porada, kde maminka tetě vysvětlí, co jsem udělal a co mi podle ní je, a pak si mě vezme stranou teta, aby potvrdila, jestli mi to je opravdu. Zůstal jsem tedy v předsíni sám. Jen s tetiným kabátem. A ten kabát měl límec z liščí kožešiny!

Pře očima se mi zjevil hajný Prejzek, Lišák z Koupolic. Nepřemožitelný, pořád rozesmátý obr s liščím ohonem na klobouku, který tvrdí, že stačí sedm liščích chlupů, a nikdo si na tebe nepřijde.

Ze šuplete pod zrcadlem jsem vytáhl nůžky a asi sedm chlupů jsem z límce odstříhl. Hned mi ale došlo, že je potřebuje i Filda, a možná by pomohly i Trpajsovi, aby přestal být strašpytel a srab, co se bojí říct pravdu... nechtělo se mi chlupy počítat, tak jsem vystříhl radši větší chomáček.

Jen jsem ukryl liščí chlupy v kapse a pověsil kabát na věšák, vyletěla teta Marcela z obýváku jako čert z elektriky v tom rozpočítadle. „Proč mě voláš, když si myslíš, že jsi ze všech nejchytřejší?“ syčela na maminku. Sáhla po kabátu a ztuhla.

O tom, kdo zuří, se říká, že má rudo před očima a nic nevidí. Není to pravda. Teta viděla dobře. „Martó, vy tu máte moly?“ ukázala na lysinu v kožešině.

16.5.3. Didaktický potenciál knížky

Autor používá vtipné obraty a přirovnání, knížka je proto čtivá. Toho bychom měli jako učitelé využít. Do aktivit ve čtení můžeme zahrnout např. čtení s předvídáním. Konkrétné v této ukázce se děti mohou zastavit u odstavce, který končí tím, že hlavní hrdina stojí sám v předsíni s kabátem z liščí kožešiny a vzpomíná na slova hajného, který tvrdí, že stačí sedm liščích chlupů a nikdo si na něho nepřijde. Otázka pro děti zní: „*Co bude následovat?*“

Dále můžeme využít čtení s otázkami. Děti si mohou klást otázky navzájem, buď kontrolní otázky, při kterých naleznou odpověď přímo v textu nebo takové, které se ptají na souvislosti.

Otázky může pokládat také učitel, např. v pasáži, kde hlavní hrdina stříhá liščí chlupy nejdříve pro sebe, pak si vzpomene na kamaráda Fildu, a pak ještě na Trpajze, kterému chce pomoci, aby se přestal bát, zeptáme se dětí: *Je to pachatel dobrých skutků?* Na otázku můžou děti odpovídat z různých úhlů pohledu. *Je pachatel dobrých skutků pro Trpajze? A pro tetu Marcelu? Je podle vás lump, když zničí tetě kožich?*

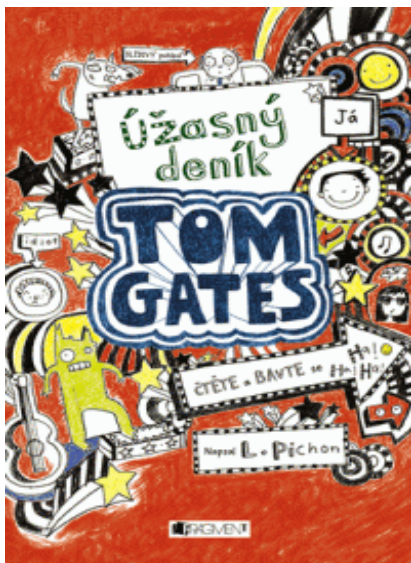
Děti se učí vyhledávat informace v textu, aby měly důkaz pro svá tvrzení. Učí se formulovat myšlenky a učí se také hodnotit situace, které pro každého můžou být jinak výhodné. To mohou uplatnit i v životě, ať už mezi kamarády nebo doma. Otázky mohou znít: *To, co je pro mě výhodné, je vždy výhodné i pro ostatní? Jak mezi tím najít rovnováhu?* To už jsou poměrně těžké otázky, se kterými se dále může pracovat.

Tuto knížku shledávám z didaktického hlediska velmi inspirativní pro práci v hodině literární výchovy a pro děti ji shledávám zábavnou a čtivou.

Děti i pracovníci MK v PRAZE mi potvrzují, že tato kniha je oblíbená. Během mých rozhovorů se na ní často odkazovaly především děti ze 3. a 4. třídy, zejména chlapci.

Konkrétně škola, kde jsem podnikala rozhovory s chlapci, je v kontaktu s autorem, Milošem Kratochvílem, který uspořádal pro děti besedu, a odepisuje jim na jejich dotazy. Učitelky se shodují, že tento osobní kontakt je pro děti skvěle motivující.

17 Příprava hodiny pro čtení s chlapci

Obrázek 13: Titulní strana knihy Úžasný deník - Tom Gates

Zdroj: [30]

Zvolila jsem text z knížky **Úžasný deník – Tom Gates** od anglické autorky *Liz Pichon*. Knižka se umístila v žebříčku nejpůjčovanějších knih roku 2012 a pracovnice dětského oddělení MK V PRAZE potvrzuje, že je mezi chlapci populární. Já jsem tuto knížku vybrala zejména proto, že oslovuje nejen čtenáře v knihovně, ale dle mého názoru by mohla oslovit i chlapce nečtenáře.

Tato knížka splňuje následující kritéria:

1. Je vizuálně zajímavá.
 - Tučný a jednoduchý název
 - Netradiční, zajímavé fonty
 - Zajímavé rozložení textu (krátké úseky textu proložené obrázky, prázdná místa na stránce)
 - Velké množství obrázků
2. Příběh se zaměřuje na zápletku a na akci víc než na popis.
3. Děj se odehrává ve známém prostředí (škola).
4. Hlavní hrdina je komický a dostává se do vtipných situací.

5. Hlavní hrdina není ve škole příliš vzorný a pečlivý.
6. Děj je trochu kontroverzní, jelikož hlavní hrdina se často ocitne u nějaké neplechý.
7. Hlášky, vtipy, trefné titulky z knížky mohou chlapci použít i v konverzaci s kamarády.

Obrázek 14: Ukázka textu z knihy Úžasný deník

Zdroj: [31]

Cíl:

- Chlapci se dokáží vcítit do hlavního hrdiny a číst text s takovou intonací, aby vyjádřili jeho pocity.
- Chlapci na základě přečteného textu hovoří o svých vlastních zájmech.

17.1. Aktivita před čtením (10 min)

- Zavřete oči a položte si hlavu na stůl.

Zkuste si představit, že jste přišli do školy stejně jako každý den. Ráno jste přišli, přezuli se, odložili si v šatně a šli do třídy.

Ted' si povídáte se spolužáky, zjišťujete, jestli máte všechny úkoly a čekáte na zvonění.

Když zazvoní, paní učitelka vchází do třídy a má pro vás skvělou zprávu o tom, co vás dneska čeká. Čeká vás totiž naprosto úžasný den!

Ted' přemýšlejte, jak by podle vás takový den vypadal. Co vy považujete za úžasný den strávený ve škole?

Každý sám v tichosti přemýšlí.

- Sdílení ve skupince

Chlapci ve skupinkách po čtyřech sdílí svůj úžasný den. Pak si je sdělujeme jako celá třída.

(Odpovědi by mohly být, např. budeme hrát na chodbě fotbal po celé vyučování, budeme moci plivat ze zábradlí dolů, budeme si moci hrát na školním hřišti nebo na počítači apod.)

17.2. Aktivity při čtení (25 min)

- *Já vám ted' přečtu o klukovi, který jeden takový naprosto úžasný den ve škole zažil. Jak vypadal? To se dozvíme. Poslouchejte pozorně.*

- Čtu text – procítěně, s důrazem na daná slova a tak, jak si myslím, že ho hlavní hrdina prožívá. Používám také vhodný výraz. Po přečtení se chlapců ptám:

Jak myslíte, že se hlavní hrdina cítil?

- Čtení ve dvojici

Chlapci dostanou text v normální podobě. Jejich úkolem bude přečíst si text nahlas, pomalu a zřetelně. Budou se ve čtení střídat po větách.

- Text:

Pak třídní Fullerman oznamuje, že pro nás přichystal speciální odměnu: dnes nás budou v hudební výchově učit 3 *týpci*, nejlepší kapela všech dob. Přijedou ke škole super obrovským autobusem, odehrají fantastický koncert pro celou školu, a protože Derek (můj nejlepší kamarád) a já jsme největší fanoušci 3 *týpků*, smíme si vylézt k nim na pódium a doprovázet je při všech písničkách, které známe. 3 *týpci* nás oba chválí, jak dobře hrajeme na kytaru. Marcus se šklebí asi takhle: He?

To ale není nic v porovnání s Deliiným výrazem, když autobus 3 *týpků* zastavuje před naším domem. Já s Derekem vystupujeme a říkáme: „*Zatím čau, 3 týpci.*“ Celá skupina nám mává na rozloučenou. Neseme si domů zbrusu nové skvělé kytary, které nám skupina věnovala. Takhle si představuji nejlepší a nejúžasnější den ve škole!

- Podtrhávání v textu

Ted' popřemýšlejte nad tím, z čeho všeho měl hlavní hrdinu opravdu velkou radost. Podtrhněte tyto pasáže v textu.

(Odpovědi by měly být: přijede kapela, mohou si s kapelou zahrát, kapela je odveze domů jejich autobusem, ostatní nevěřícně zírají, dostanou kytary,...).

Sdílí své názory ve dvojici. Pak si je říkáme s celou třídou.

- Originální verze textu

Žáci dostanou originální text. Žáci si text prohlédnou a porovnají ho se svým podtrhaným textem. *Co všechno v textu vidíte? Co je na něm zvláštního?* (Chlapci by mohli odpovídat: obrázky ve větách, některá slova jsou jiným písmem, některá slova jsou tučná, jsou tam bubliny apod.)

Shodují se vaše podtrhané pasáže se zvýrazněnými slovy v textu?

- Čtení textu

Přečtěte si originální text ve dvojici ještě jednou. Vžijte se do hlavního hrdiny a zkuste text číst tak, jak si myslíte, že ho hlavní hrdina prožívá. Pomoci vám mohou zvýrazněná slova. Nejdříve si promyslete, jak budete text číst, a pak teprve čtěte.

Chlapci čtou.

Poté některé dvojice čtou nahlas před třídou. Střídají se.

17.3. Aktivita po čtení (5 min)

- Jsme na koberci

Ted' jsme si přečetli o jednom úžasném dui a pokusili jsme se ho prožít s hlavním hrdinou.

Komu z vás se dobře vcítilo do hlavního hrdiny?

Komu moc ne?

Z jakého důvodu?

17.4. Diskuze o vlastních zájmech (5 min)

Jaká návštěva ve škole by potěšila vás, abyste o ní mluvili s takovým nadšením?

Byl by to také hudebník nebo někdo úplně jiný?

Čas na přemýšlení.

Chlapci ve čtyřech sdílí svůj názor.

Říkáme nahlas, co by nás potěšilo a proč.

18 Záznam z hodiny literární výchovy

Hodinu jsem odučila ve 4. třídě, kde jsem podnikla rozhovory s chlapci a s dívkami, takže některé děti a jejich vztah ke čtení jsem znala, což byla výhoda při pozorování dětí při práci.

- ***Zavřete oči a položte si hlavu na stůl.***

Zkuste si představit, že jste přišli do školy stejně jako každý den. Ráno jste přišli, přezuli se, odložili si v šatně a šli do třídy.

Ted' si povídáte se spolužáky, zjišťujete, jestli máte všechny úkoly a čekáte na zvonění.

Když zazvoní, paní učitelka vchází do třídy a má pro vás skvělou zprávu o tom, co vás dneska čeká. Čeká vás totiž naprosto úžasný den!

Ted' přemýšlejte, jak by podle vás takový den vypadal. Co vy považujete za úžasný den strávený ve škole?

V této aktivitě jsem dobře zvolila polohu, kde si děti položí hlavu a zavřou oči. Představovat si jejich úžasný den ve škole je bavilo.

Ivan (chlapec z rozhovoru) se ozval, že je to jednoduché, že by nebylo žádné učení. Řekla jsem mu tedy, ať přemýšlí, co by dělal místo toho, když ve škole musí trávit čas.

- **Sdílení ve skupince**

Chlapci ve skupinkách po čtyřech sdílí svůj úžasný den. Pak si je sdělujeme jako celá třída.

Sdílení ve skupince jsem nakonec změnila na sdílení ve dvojici. Nechtěla jsem totiž, aby se hned na začátku hodina stala diskusním kroužkem.

Chlapci jako svou představu nejčastěji uváděli: mít celý den tělocvik, dívat se na film, jít na procházku, hrát hry. Pouze Ivan, velký čtenář, zmiňuje, že by si lehnul na koberec a četl by si.

Dívky byly více nakloněny tomu, že by se učily, ale např. jen jednu vyučovací hodinu nebo by pracovaly, ale bez zadání domácích úkolů. Dále stejně jako chlapci zmiňují hraní her a dívání se na film, konkrétně na pohádky.

18.1. Aktivita při čtení (25 min)

- *Já vám teď přečtu o klukovi, který jeden takový naprosto úžasný den ve škole zažil. Jak vypadal? To se dozvíme. Poslouchejte pozorně.*
- **Čtu text** – procítěně, s důrazem na daná slova a tak, jak si myslím, že ho hlavní hrdina prožívá. Používám také vhodný výraz. Po přečtení se chlapců ptám:

Jak myslíte, že se hlavní hrdina cítil?

Děti uváděly, že hlavní hrdina se cítil nadšeně, skvěle, šťastně a pyšně.

- **Čtení ve dvojici**

Chlapci dostanou text v normální podobě. Jejich úkolem bude přečíst si text nahlas, pomalu a zřetelně. Budou se ve čtení střídat po větách.

Chodím po třídě a naslouchám dětem, jak čtou. Snaží se číst nahlas a zřetelně podle instrukcí. V závěru čtení slyším u jedné dvojice: „*Konečně si to začal číst trochu nadšeně.*“

- **Podtrhávání v textu**

Ted' popřemýšlejte nad tím, z čeho všeho měl hlavní hrdinu opravdu velkou radost. Podtrhněte tyto pasáže v textu.

Většina dětí zvládá tuto aktivitu velmi rychle.

- **Originální verze textu**

Žáci dostanou originální text. Žáci si text prohlédnou a porovnají ho se svým podtrhaným textem. Co všechno v textu vidíte? Co je na něm zvláštního?

Děti říkají, že některé slovo má svůj vlastní obrázek, jsou tam bubliny a jiná písmenka. Zde jsem dobře předvídala, čeho si děti všimnou. V originálním textu děti podtrhly ty pasáže a ta slova, která zvýraznily ve svém textu.

- **Čtení textu**

Přečtěte si originální text ve dvojici ještě jednou. Vžijte se do hlavního hrdiny a zkuste text číst tak, jak si myslíte, že ho hlavní hrdina prožívá. Pomoci

vám mohou zvýrazněná slova. Nejdříve si promyslete, jak budete text číst, a pak teprve čtěte.

Obcházím děti, ale již před tabulí je slyšet, že text prožívají. Napodobují hlavního hrdinu a dávají důraz na zvýrazněná slova. Zaměřila jsem se na Patrika (chlapce z rozhovoru), o kterém vím, že téměř nečte. Text četl výrazně a nahlas.

Poté některé dvojice čtou nahlas před třídou. Střídají se.

Tuto aktivitu jsem v improvizaci nakonec změnila. Dětem se text líbil a souhlasily, že ukážou ostatním, jak čtou. Zeptala jsem se jich, zda by raději četly v lavici nebo si troufají číst před tabulí. Shodují se, že před tabulí.

První čte Ivan – čte nahlas, plynule a velmi hezky se vžívá do hlavního hrdiny. Děti se shodují, že čte velmi nadšeně.

Původně jsem myslela, že děti budou číst úryvek textu, ale po vyslechnutí Ivana, kterého jsem nechtěla uprostřed zastavit, jsem usoudila, že bude lepší, když přečtou text celý, jelikož bych je vytrhla z přednesu.

Druhá čte Kristýna – čte nahlas a plynule, ale ne zas tak výrazně. Děti říkají, že není tak nadšená.

Třetí čte Simona (kterou si vyžádaly děti) – čte až „herecky“, občas se zakoktá, ale jelikož čte nadšeně, zdá se, že to k tomu patří. Sklidila od spolužáků velký úspěch.

Musím podotknout, že v této aktivitě nebylo příliš zájemců, chlapců. Většinou chtěly číst dívky. Všichni si užívali přednes spolužáků, smáli se a vzájemně se podporovali.

Po ukázkách čtení jsem dětem poděkovala a zmínila, že bylo hezké vidět, jak každý prožívá text trochu jinak a každý dává hrdinovi trochu jinou povahu.

18.2. Aktivita po čtení (5 min)

- **Jsme na koberci**

Ted' jsme si přečetli o jednom úžasném dnu a pokusili jsme se ho prožít s hlavním hrdinou.

Komu z vás se dobře vcítilo do hlavního hrdiny?

Komu moc ne?

Z jakého důvodu?

Asi tak třetina třídy tvrdí, že se dobře vcítla do hlavního hrdiny. Jsou to převážně dívky a po následné konverzaci o jejich zájmech jsem pochopila, že mají k hrdinovi blízko, jelikož si samy představují, že si zazpívají se svým oblíbeným interpretem. Jeden chlapec také potvrdil, že se mu text prožíval dobře, protože sám hraje na kytaru a dokáže si takové nadšení představit.

Zbytek třídy říká, že se do hlavního hrdiny zas tolik necítili, a to proto, že si to nedokážou tak dobře představit, když na nic nehrají a nemají vyloženě oblíbeného hudebního interpreta.

18.3. Diskuze o vlastních zájmech (5 min)

Jaká návštěva ve škole by potěšila vás, abyste o ní mluvili s takovým nadšením?

Byl by to také hudebník nebo někdo úplně jiný?

Zde se děti rozpovídaly mnohem víc.

Ondra (chlapec z rozhovoru) tvrdí, že to, co by ho doopravdy potěšilo, by se do školy vůbec nevešlo. Jedná se totiž o vlakové nádraží s nejrůznějšími druhy vlaků, kde by mohl trávit hodiny.

Dále chlapci zmiňují Jaromíra Jágra, Tomáše Rosického, Cristiana Ronalda.

Filip (chlapec z rozhovoru) zmiňuje farmáře. O Filipovi vím, že žije na venkově. V četbě se velmi zajímá o zvířata, tudíž mě jeho odpověď nepřekvapuje.

Dívky zmiňují zpěvačku Katy Perry, Bruno Marse, Brada Pitta a taneční skupiny, na které se hezky dívá.

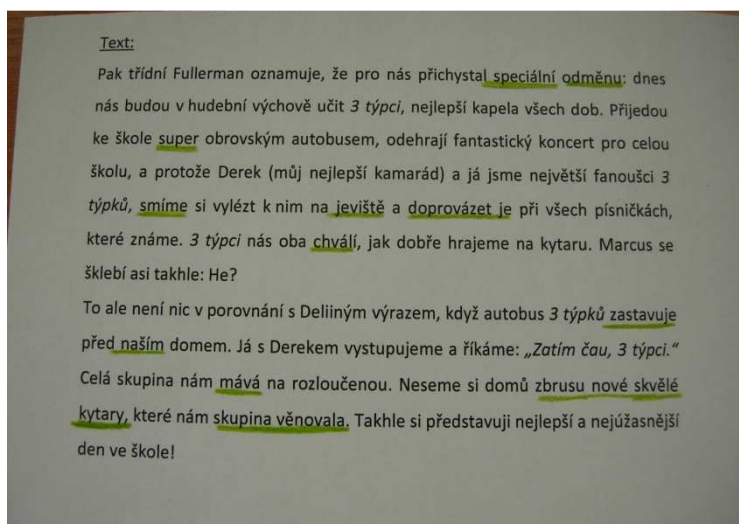
19 Závěr z odučené hodiny

Jsem ráda, že jsem ustoupila od původního plánu, že děti na základě přečteného textu budou mluvit jen o svých hudebních zájmech. Jak jsem zjistila, většina dětí by k tomu neměla co říct. Naopak u povídání o svých představách, koho by chtěly potkat z jiné oblasti než hudební, velmi ožily a představovaly si zejména sportovce.

Mrzí mě, že jsem konverzaci o jejich zájmech neprohloubila víc, určitě bych na to v některé následující hodině navázala, např. v hodině psaní.

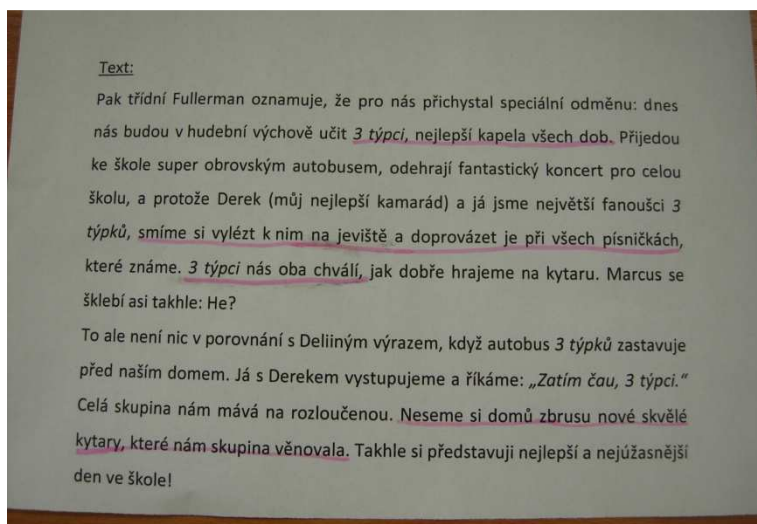
Je zajímavé podle podtrhaných pasáží dětí, že každý vnímá to, co udělalo hlavnímu hrdinovi radost, trochu jinak.

Ukázky textů dětí:

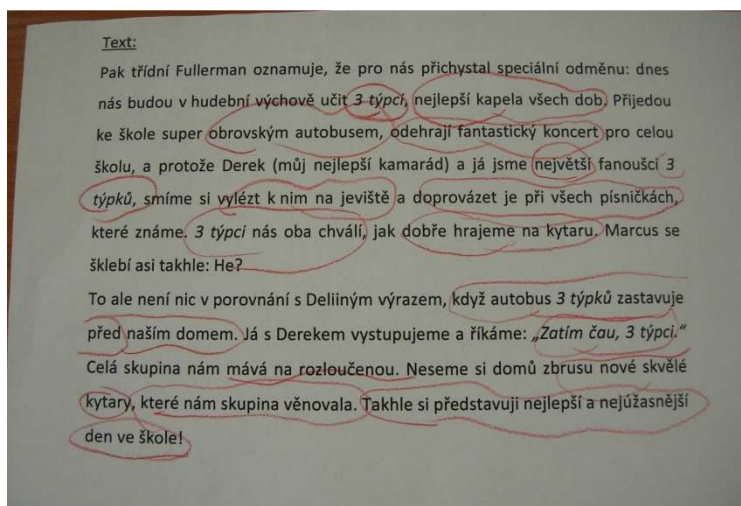
Obrázek 15: Ukázka textu 1

Zdroj: [Autor]

Obrázek 16: Ukázka textu 2

Zdroj: [Autor]

Obrázek 17: Ukázka textu 3

Zdroj: [Autor]

Zajímavé je, že některé dívky připouští, že se jim originální text špatně čte a raději i u druhého čtení čtou z textu přetištěného. To chlapci čtou z originálního textu. Řekla bych, že chlapcům se forma textu líbí nebo je přinejmenším zaujala. Zde se mi potvrzuje, že chlapci mají v oblibě zajímavou vizuální stránku textu.

Potěšilo mě, že přestože téma některým dětem nebylo tak blízké, snažily se do hlavního hrdiny vcítit a prožívat text jako on. Je patrné, že vcítění do postavy si víc užily dívky. Potvrdila se tak má zjištění z odborné literatury i z výpovědí dívek, že rády příběh

prožívají a rády o tom hovoří. Potěšilo mě, že chlapce zážitek hlavního hrdiny zaujal a snažili se ho také prožít spolu s hlavní postavou.

Závěr

Diplomová práce díky získaným poznatkům potvrdila, že rozdíl mezi dívčím a chlapeckým čtenářstvím je zřejmý. Utvrdila mne v přesvědčení, že k tomu, abychom chlapce k četbě motivovali, musíme volit vhodné texty. To znamená takové texty, které jsou vizuálně zajímavé a jsou obsahově chlapcům blízké, k čemuž je zapotřebí znát jejich potřeby ve čtení a jejich zájmy mimo školu, kterým můžeme přizpůsobit téma četby.

Chlapci by měli dostat možnost volby v četbě a učitelé by měli přistoupit na to, že chlapce mohou zaujmout i takové texty, které svou kontroverzností nezapadají do školního prostředí. Dále z mých zjištění vyplývá, že chlapci rádi získávají informace, mají proto rádi literaturu faktu, která by neměla chybět v třídní knihovně a měla by být zdrojem inspirace pro učitele při plánování jejich výuky.

Potvrzuje se, že chlapci mají kratší rozpětí pozornosti než dívky a snadno se začnou u četby nudit. Děj, který je zaujme, by měl být především napínavý, akční a méně popisný. K tomu, aby u četby déle vydrželi, přispívá skutečnost, že chlapci potřebují více pohybu. Při četbě by měli zvolit takovou polohu, která jim vyhovuje, a kterou mohou měnit.

Učitelé by měli respektovat odlišnosti pro chlapce specifické a měli by volit takové texty, které jsou pro chlapce motivující, tzn., že se v nich dozví informace, které se jim hodí v reálném životě, téma textu je jim blízké, u četby se zasmějí a po přečtení sdílí své čtenářské zážitky mezi sebou. To je cesta, jak přiblížit četbu chlapcům a ukázat jim, že čtení je pro ně obohacující a přínosné

Resumé

Diplomová práce se zabývá problematikou chlapeckého čtenářství. Specifikuje potřeby dětí v četbě, zejména pak potřeby chlapců. Charakterizuje dispozice čtenáře a vlivy, které na ně působí. Krátce shrnuje současnou situaci čtení dětí u nás i v zahraničí. Zmiňuje důvody, proč se zaměřit právě na čtenářství chlapců. Jmenuje aspekty, které jsou pro chlapce v četbě důležité a blíže je specifikuje. Podává doporučení, jak nejlépe v hodinách s chlapci a s textem pracovat. Na základě výzkumu v MK v PRAZE a rozhovorů s chlapci uvádí tituly knih ze současného knižního trhu, které splňují kritéria chlapců pro výběr četby. Tyto tituly pak blíže specifikuje z hlediska poutavosti pro chlapce a didaktického potenciálu. Předkládá ukázkou hodiny literární výchovy, která je následně ověřena v praxi. Porovnává zájmy dívek a chlapců v četbě, jejich postřehy a reakce při práci v hodině. Shrnuje poznatky získané z rozhovorů s dětmi a pozorování dětí při práci.

Summary

Diploma thesis deals with the reading of boys. Specifies the needs of children in reading, especially the needs of boys. It characterizes dispositions of the reader and the influences that act on them. It summarizes the current situation of children's reading at home and abroad. Thesis mentions the reasons why focus just on reading of boys. It shows aspects that are important for boys in reading and further specifies them. Thesis recommends on how best work with boys and the texts in lessons. Based on research in MK in PRAGUE and interviews with boys lists the titles of the current book market, which meet the criterias of boys for their selection of reading. Then specifies these titles in terms of catchiness for boys and didactic potential. Presents an example of literary lesson which is then verified in practice. It compares the interests of girls and boys in reading, their perceptions and reactions during work in the lesson. It summarizes the knowledge gained from the interviews with children and observation of children during their work.

Klíčová slova

chlapci, dívky, četba, potřeby, zájmy, motivace, texty, knížky, akce, dobrodružství, učitelé

Keywords

boys, girls, reading, needs, interests, motivation, texts, books, action, adventure, teachers

Seznam použité literatury

- [1] Brezina, T.: *Klub záhad – Přízraky bez tváře*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2009, 110 s.
- [2] Hughes, M. J.: *A Critical Look at Boys and Literacy*. Teaching language and literacy, K-6 [online]. Ontario 2007, [cit. 2. března 2014]. Dostupné z: <http://faculty.uoit.ca/hughes/Contexts/CriticalLiteracy.html>.
- [3] Kiney, J.: *Deník malého poseřoutky*. 1.vyd. Praha: Albatros Cooboo, 2009, 224 s.
- [4] Kramplová, I.: *Národní zpráva PIRLS 2011. ČŠI* [online]. Praha 2012, [cit. 2. března 2014]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/getattachment/53120d54-47da-4a68-9452-12c44b0e3aab/narodni-zprava-PIRLS_2011_WEB.pdf.
- [5] Kratochvíl, M.: *Pachatelé dobrých skutků – Ducháři*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009, 120s.
- [6] Lederbuchová, L.: *Dítě a kniha: O čtenářství jedenáctiletých*. 1.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, 179 s.
- [7] MK v PRAZE, *Statistika nejpůjčovanějších knih*, Praha, 2012, [cit. email ze dne 20. 12. 2013].
- [8] Ontario Education: *Me read? No way! A practical guide to improving boy's literacy skills*. Ministry of Education [online]. Ontario, 2004, [cit. 26. února 2014]. Dostupné z: <http://www.edu.gov.on.ca/eng/document/brochure/meread/meread.pdf>.
- [9] Pichon, L.: *Úžasný deník – Tom Gates*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2011, 243 s.
- [10] Richter, V.: *České děti jako čtenáři v roce 2013*. Česká škola [online]. Praha 2014, [cit. 28. února 2014]. Dostupné z <http://www.ceskaskola.cz/2014/02/ceske-deti-jako-ctenari-v-2013.html>.
- [11] Senn, N.: *Effective approaches to motivate and engage reluctant boys in literacy*. The Reading Teacher, November 2012, vol. 66, no. 3, p. 211-220.
- [12] Serafini, F.: *Supporting boys as readers*. The Reading Teacher. September 2013, vol. 67, no. 1, p. 40 – 42.
- [13] Walliams, D.: *Babička Drsňačka*. 1. vyd. Praha: Argo, 2012, 250 s.

- [14] Lucie Seifertová. *Dostupné z: <http://www.seifertova.cz/images/vystava.htm>.*
- [15] Komiksový krám. *Dostupné z: <http://www.nerdi.cz/4104-garfield-31-velkorysost-sama.html>.*
- [16] *Knihkupectví Neoluxor. Dostupné z: <http://neoluxor.cz/detske/4-certovske-pribehy--101526/>.*
- [17] *Knihkupectví Kosmas. Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/knihy/163854/velkej-frajer-nate-je-proste-trida/>.*
- [18] *Knihkupectví Bux.cz. Dostupné z: <http://www.bux.cz/knihy/107113-denik-mimonky-1-pribehy-z-neslavnyho-zivota.html>.*
- [19] Mirfa Obchod. *Dostupné z: <http://obchod.mirfa.cz/maly-poseroutka/685-denik-maleho-poseroutky-7-pate-kolo-u-vozu.html>.*
- [19] *Knihy ABZ.cz. Dostupné z: <http://knihy.abz.cz/prodej/stmivani-1>.*
- [20] *Knihy ABZ.cz. Dostupné z: <http://knihy.abz.cz/prodej/novy-mesic-1>.*
- [21] *Knihkupectví Bux.cz. Dostupné z: <http://www.bux.cz/knihy/71559-klub-zahad-prizraky-bez-tvare.html>.*
- [22] *101knihy.sk. Dostupné z: <http://www.101knihy.sk/101knihy/eshop/2-1-Knihy-pre-deti-a-mladez/42-2-Komiks>.*
- [23] Comics-blog.cz. *Dostupné z: <http://www.comics-blog.cz/2013/07/206-tintinova-dobrodruzstvi-18-pripad.html>.*
- [24] *Knihkupectví Kosmas. Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/knihy/172641/babicka-drsnacka/>.*
- [25] *Knižní market Arara.cz. Dostupné z: <http://www.arara.cz/product/403830>.*
- [26] *Knihkupectví Bux.cz. Dostupné z: <http://www.bux.cz/knihy/71559-klub-zahad-prizraky-bez-tvare.html>.*
- [27] *Knihkupectví Kosmas. Dostupné z: <http://www.kosmas.cz/knihy/145855/denik-maleho-poseroutky/>.*
- [28] *Dostupné z: www.albatrosmedia.cz*
- [29] *Knihkupectví Bux.cz. Dostupné z: <http://www.bux.cz/knihy/78339-uchari-pachatele-dobrych-skutku-2.html>.*

[30] Fragment. Dostupné z: <http://www.fragment.cz/nabidka/knihy-pro-deti-a-mladez/romany-povidky-pribehy/tom-gates/uzasny-denik-tom-gates-s174>.

[31] Klub knihomolů. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/39713/knizni-tipy-pro-kluky-a-holky/>.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dějiny udatného českého národa	20
Obrázek 2: Oblíbené komiksy	25
Obrázek 3: Deníky	26
Obrázek 4: Sci-fi tituly	26
Obrázek 5: Tintinova dobrodružství.....	64
Obrázek 6: Ukázka z komiksu Tintinova dobrodružství.....	66
Obrázek 7: Babička drsňačka	67
Obrázek 8: Ukázka ilustrace z knihy Babička drsňačka.....	69
Obrázek 9: Titulní strana knihy Klub záhad.....	71
Obrázek 10: Titulní strana Deníku malého poseroutky.....	74
Obrázek 11: Ukázka textu z Deníku malého poseroutky	76
Obrázek 12: Kniha Pachatelé dobrých skutků.....	77
Obrázek 13: Titulní strana knihy Úžasný deník - Tom Gates	81
Obrázek 14: Ukázka textu z knihy Úžasný deník.....	82
Obrázek 15: Ukázka textu 1	90
Obrázek 16: Ukázka textu 2	91
Obrázek 17: Ukázka textu 3	91